

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΤΟΜΕΑΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ

**Ανακατασκευή και Επαναχρησιμοποίηση Κτηρίου στην
Περιοχή του Μπούργου της Χώρας Νάξου**

Σπουδαστές:

Σουσούνης Ρωμανός

A.M.:30608

Παπαχρήστος Χρήστος

A.M.:25736

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Μαλικούτη Σταματίνα

Συνεπιβλέπουσα καθηγήτρια:

Δεμέστιχα Μαριλιάννα

**ΠΕΙΡΑΙΑΣ
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2010**

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

1. Πανοραμική εικόνα του Μπούργου από την πλευρά της Γρόττας.
Στο βάθος η Αγορά και το Κάστρο. Πηγή: από το αρχείο Ρωμανού Σουσσούνη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>ΠΡΟΛΟΓΟΣ</u>	σελ. 4
ΚΕΦ.1.	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. 5
1.1. Σύντομη ιστορική αναδρομή	σελ. 5
1.2. Συνοπτική αναφορά στην αρχιτεκτονική των κτηρίων	σελ. 7
1.2.1. Λειτουργικές διατάξεις	σελ. 8
1.2.2. Στοιχεία για την κατασκευή	σελ. 9
1.2.3. Μορφολογικά χαρακτηριστικά	σελ.19
ΚΕΦ.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	
2.1. Λειτουργική διάρθρωση	σελ. 20
2.2. Περιγραφή κατασκευής	σελ. 20
2.3. Περιγραφή όψεων	σελ. 20
2.4. Νομικό πλαίσιο	σελ. 21
ΚΕΦ.3. ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	
3.1. Διάγνωση βλαβών	σελ. 23
3.2. Εισαγωγή νέας χρήσης	σελ. 23
3.2.1. Κριτήρια επιλογής	σελ. 23
3.2.2. Κτηριολογικές απαιτήσεις επιλεγμένης χρήσης	σελ. 25
ΚΕΦ.4. ΠΡΟΤΑΣΗ	
4.1. Πρόταση δομικής αποκατάστασης	σελ.27
4.2. Πρόταση λειτουργικής αποκατάστασης	σελ. 28
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	σελ. 29
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ. 31

2.Η Πορτάρα στα "Παλάτια" σήμα κατατεθέν του νησιού. Πηγή: από το αρχείο Ρωμανού Σουσούνη.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Νάξος, το μεγαλύτερο νησί των Κυκλάδων, βρίσκεται περίπου στο κέντρο του Αιγαίου. Έπαιξε κύριο ρόλο, εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης, σε όλη την διάρκεια της ιστορίας. Αποφασίσαμε να ασχοληθούμε με ένα κομμάτι της ιστορίας της που σώζεται μέχρι σήμερα. Συγκεκριμένα επιλέξαμε ως θέμα την ανακατασκευή και την επαναχρησιμοποίηση ενός κτηρίου στην περιοχή του Μπούργου, που βρίσκεται στην ευρύτερη περιοχή του κάστρου του Σανούδου, εξαιτίας των ιδιαίτερων στοιχείων της αρχιτεκτονικής των νησιών των Κυκλάδων, πολλά από τα οποία σώζονται στη Νάξο. Έτσι ώστε να ασχοληθούμε με την ιστορία του τόπου και να αναδείξουμε τα ιδιαίτερα κυκλαδίτικα χαρακτηριστικά τα οποία έχουν χαθεί, γιατί κανείς πλέον δεν ασχολείται με την παραδοσιακή αρχιτεκτονική όπως μας επιβάλλει η τεράστια πολιτισμική και πολιτιστική κληρονομιά μας. Με την εργασία αυτή αποσκοπούμε στο να αποκομίσουμε γνώσεις, που θα μας χρησιμεύσουν, στο επάγγελμά μας, όχι μόνο ως προς τη διάσωση της κυκλαδίτικης αρχιτεκτονικής αλλά και ούτως ώστε, να μην κάνουμε τα λάθη των παλαιότερων.

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αρχικά παρατίθενται κάποια ιστορικά στοιχεία τα οποία είναι απαραίτητα για την κατανόηση της εποχής και της νοοτροπίας της. Αναφερόμαστε σε αρχιτεκτονικά στοιχεία που μπορεί κανείς να παρατηρήσει στη Νάξο και σε άλλα κυκλαδίτικα νησιά, έννοιες, ορολογίες και ορισμούς όλων αυτών. Φυσικά κάποια από αυτά τα στοιχεία θα τα δούμε και στο κτήριο μας. Παρόλα αυτά, δεν έχουν χρησιμοποιηθεί στο κτήριο μας όλα τα στοιχεία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, τα οποία εντοπίζονται στη Νάξο. Σε μία προσπάθεια να διατηρήσουμε και να αναδείξουμε όλα τα παραδοσιακά στοιχεία αρχιτεκτονικής του κτιρίου μας, αλλά ταυτόχρονα να είναι και λειτουργικό για τους ιδιοκτήτες, επικοινωνήσαμε με την ιδιοκτήτρια και καταφέραμε να μας δώσει μία συνέντευξη που θα μας δια φωτίσει για την διαμόρφωση του χώρου της καθώς και την αλλαγή χρήσης. Αναφέρομαι αρχικά σε ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά στοιχεία που υπάρχουν στο νησί. Έπειτα με φωτογραφικό υλικό καθώς και σχέδια, που θα μας δώσουν μια εικόνα θα φανούν τα ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά της κατοικίας, θα τα αναλύσουμε και θα δούμε από που προήλθαν και πότε πρωτοεμφανίστηκαν. Μία τεχνική έκθεση της κατοικίας θα μας δώσει μία πλησιέστερη εικόνα του κτηρίου, καθώς θα περιγράφει αναλυτικά την υπάρχουσα κατάσταση του κτηρίου όπως και την αλλαγή χρήσης. Αναλυτικά θα περιγραφούν τα γενικά χαρακτηριστικά της οικίας, τα ειδικά χαρακτηριστικά, τα υλικά δόμησης της εποχής εκείνης, η υπάρχουσα κατάσταση του κτιρίου με όλες τις φθορές που έχει υποστεί καθώς και εργασίες που έχουν γίνει για να μην γκρεμιστεί κομμάτι της κατοικίας. Τέλος θα γίνει η αποκατάσταση της οικίας που θα συμπεριλαμβάνει την αλλαγή χρήσης του Ισογείου με τα αρχιτεκτονικά σχέδια του κτιρίου δίχως να έχουν γίνει αλλαγές στη μορφολογία ή την τυπολογία του. Φυσικά θα γίνει μία αναφορά για να δούμε τελικά τι αποκομίσαμε από αυτήν τη μελέτη.

1.1. Σύντομη ιστορική αναδρομή

Το 1540, κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, με συνθήκη μεταξύ Τουρκίας και Βενετίας, τα νησιά των Κυκλάδων, παραχωρούνται στο Σουλτάνο. Ταυτόχρονα, έξω από τα τείχη του κάστρου δημιουργείται μία οχυρωμένη συνοικία στη βόρεια πλευρά, όπου διέμεναν Έλληνες ορθόδοξοι που ασχολούνταν με «αστικά» επαγγέλματα (έμποροι, τεχνίτες κ.α.) και ονομαζόταν "Μπούργου" καθώς και ένα άλλο προάστιο στα νότια, το λεγόμενο "Νιο" χωριό που δημιουργήθηκε από αποίκους. Οι υπόλοιποι κάτοικοι του νησιού ζούσαν στα χωριά, ασχολούμενοι κατά κύριο λόγο με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Οι λατινικής καταγωγής κάτοικοι της Νάξου αποτελούσαν το 5% περίπου του συνολικού πληθυσμού και ζούσαν κυρίως μέσα στο κάστρο της χώρας ή σε πυργοειδείς επαύλεις στην ενδοχώρα του νησιού. Στη Νάξο υπήρχαν και αρκετοί Εβραίοι, κατά κανόνα ευκατάστατοι, που κατοικούσαν στην ανατολική πλευρά του "Μπούργου", στη μετέπειτα ονομαζόμενη Εβραϊκή συνοικία της χώρας, ασχολούμενοι ως επί το πλείστον με τη βυρσοδεψία, το εμπόριο, τον ενεχυροδανεισμό και την τοκογλυφία.

Όσον αφορά στο ζήτημα της θρησκευτικής ελευθερίας στο νησί λέγεται, ότι ο ίδιος ο Μάρκος Σανούδος, ιδρυτής του Δουκάτου του Αιγαίου, ανέχτηκε την ύπαρξη (ή

κατ' άλλους έχτισε) μέσα στο κάστρο τον ορθόδοξο ναό της Παναγίας της Θεοσκεπάστης, εφαρμόζοντας πολιτική θρησκευτικής ανοχής, την οποία ακολούθησαν και οι Οθωμανοί Τούρκοι θέλοντας να αποφύγουν μία πιθανή σύμπραξη των υπόδουλων Ελλήνων με τις δυτικές χριστιανικές δυνάμεις.

Σημαντική αρχή διάρθρωσης στην υστερογενή ανάπτυξη του οικισμού είναι η επανάληψη ενός βασικού στοιχείου, μίας ελάχιστης μάζας οργάνωσης, δηλαδή της κατοικίας. Η ανάπτυξη της γίνεται σε όμοια οικόπεδα και σε δρόμους με μικρό πλάτος. Είναι κατασκευασμένη από απλά υλικά, φτάνει σε μικρό ύψος σε αντίθεση

Εικόνα 1 : από το αρχείο Ρωμανού Σουσούνη.

με το φρουριακό χαρακτήρα των σπιτιών του Κάστρου κι εκφράζει την ιεράρχηση και τη θέση του κατοίκου μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Τα σπίτια αυτά χαρακτηρίζονται σαν λαϊκά (φωτο 2), ενώ τα σπίτια του Κάστρου σαν «αρχοντικά»(φώτο 1).

Εικόνα 2 : από το αρχείο Ρωμανού Σουσούνη.

«Αρχοντικά» σπίτια συναντάμε και έξω από το Κάστρο, ανάμεσα στα «λαϊκά». Αυτά χτίζονται κυρίως μετά το 1754, από ντόπιους εμπόρους της Χώρας, όταν η εμπορική παραγωγή κερδίζει έδαφος και ανθίζει το εμπόριο, οπότε παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση πλούτου.

Σημαντικό στοιχείο στο οικιστικό πλέγμα των λαϊκών σπιτιών είναι ο εμπορικός άξονας. Είναι ένας δρόμος που περνά μέσα από τις συνοικίες. Τα ισόγεια των σπιτιών του χρησιμοποιούνται για καταστήματα διαφόρων ειδών. Ο εμπορικός αυτός άξονας λειτουργεί και σήμερα ακόμη. Άλλο σημαντικό στοιχείο είναι ο μεγάλος αριθμός εκκλησιών, έκφραση του θρησκευτικού συναισθήματος των ντόπιων. Άλλοτε τις συναντάς ελεύθερα χτισμένες, στη μέση ενός μικρού πλατώματος κι άλλοτε δεν τις διακρίνεις, καθώς είναι χτισμένες κολλητά ανάμεσα σε σπίτια.

Το παραδοσιακό τμήμα της Χώρας Νάξου, τόσο σε ευρύτερη όσο και σε στενότερη κλίμακα, δίνει την αίσθηση μίας έντονης συλλογικότητας και αποτελεί ένα σφιχτό πολεοδομικό σύνολο, με μορφολογία ομοιογενή, πράγμα που οφείλεται στις βασικές αρχές που καθόρισαν τη δόμηση. Αυτές οι αρχές είναι: η ανάγκη άμυνας της εποχής, η οικονομία του χώρου, η ανθεκτικότητα της κατασκευής, η προσαρμογή στη μορφολογία του εδάφους και στις κλιματολογικές συνθήκες, η επανάληψη ενός ελάχιστου κατασκευαστικού μεγέθους και η χρησιμοποίηση των ντόπιων δομικών υλικών και κατασκευαστικών μεθόδων. Γραπτή μαρτυρία μερικών από τις αρχές αυτές είναι το «*Νομικόν τοις κατοίκους νήσου Ναξίας*», ένα είδος εθιμικού δικαίου.

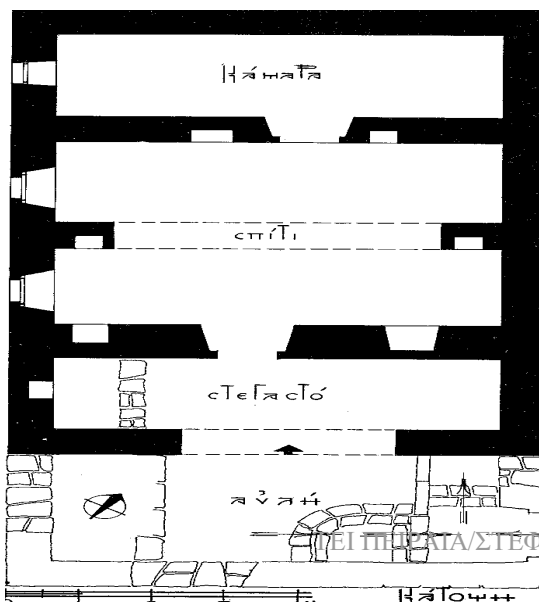
Ο εθνικός αυτός κανονισμός στο κεφάλαιο «Περί οικοδομών και ανοικοδομών» αναφέρεται με λεπτομέρειες στις υποχρεώσεις των κατοίκων για τη συντήρηση και ανανέωση των κτισμάτων τους, θέτει όρια στα ύψη των οικοδομών με κριτήρια ηλιασμού, αερισμού και θέας, καθορίζει τις διαστάσεις των δρόμων και των πλατωμάτων, με βάση την άνετη διακίνηση ανθρώπων και ζώων και εισάγει το θεσμό της οροφοκτησίας, δηλαδή τη δυνατότητα να είναι άλλος κύριος του ισογείου και άλλος του ανωγείου ή του αέρα.

Οι κατοικίες της Νάξου τυπολογικά μπορούν να διακριθούν σε τρεις (3) κατηγορίες: τα λαϊκά σπίτια, στη Χώρα και τα χωριά, τα αρχοντικά στη Χώρα, και οι πύργοι, ως μεμονωμένα συγκροτήματα κατοικίας, στην ύπαιθρο.

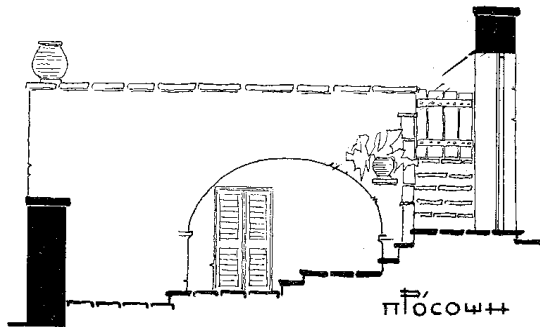
Συμπερασματικά οι Βενετοί με το πέρασμά τους από τη Νάξο άφησαν ανεξίτηλα ίχνη: Πρώτα το κάστρο της χώρας, με την θαυμάσια αρχιτεκτονική του, που κατοικείται αδιάλειπτα από τις αρχές του 13^{ου} αιώνα μέχρι σήμερα και μετά, με τους διάσπαρτους σε όλο το νησί πύργους, που αποτελούν μοναδικής αξίας μνημεία. Οι συνέπειες της Λατινικής παραμονής στη Νάξο, δε σταματούν με την κατάλυση του Δουκάτου του Αιγαίου από τους Τούρκους στα μέσα του 16^{ου} αιώνα, αλλά κατάλοιπά της εξακολουθούν να υφίστανται μέχρι και σήμερα. Ο απόηχος της εποχής εκείνης κατά την οποία η Νάξος υπήρξε η πρωτεύουσα ενός κράτους, του Δουκάτου του Αιγαίου για τρεισήμισι περίπου αιώνες προσδίδει ακόμη και σήμερα στο νησί μία αίγλη ξεχωριστή και ανεξίτηλη στο χρόνο

1.2. Συνοπτική αναφορά στην αρχιτεκτονική των κτιρίων

Λαϊκό σπίτι. Αποτελεί τον πιο διαδεδομένο τύπο κατοικίας και θα το παρουσιάσουμε στη διαχρονική του εξέλιξη. Αρχικά υπήρχε μία βασική μονάδα, ένας ορθογώνιος στεγασμένος χώρος (εικόνα 3,4), το μονόχωρο, που ανταποκρίνεται πλήρως στην απλούστερη κτηριολογική κατασκευή, που αποσκοπεί στη στέγαση των ανθρώπων και τη φύλαξη των αγαθών. Ξεκινώντας από τον απλό αυτό τύπο θα δημιουργηθούν συνθετότερες μορφές διαχωρισμού ή προσθήκης στην εκάστοτε κατοικία, σε αναλογία, με τις ανάγκες που προέκυπταν, αλλά και το βιοτικό επίπεδο του εκάστοτε ιδιοκτήτη.

Εικόνα 3: τυπικό λαϊκό σπίτι- απλούστερη κτηριολογική κατασκευή

Εικόνα 4: από σελ.59
θεώρηση της
αιγαιοπελαγίτικης

Αρχοντικά υπάρχουν και έξω από το Κάστρο, τα οποία χτίστηκαν από πλούσιους Έλληνες, έχουν πιο ελεύθερη κάτοψη, ο φρουριακός χαρακτήρας έχει χαθεί, όμως παρ' όλα αυτά, η ποικιλία των χώρων και η πολυτέλεια τους, προσδίδουν την ίδια αίγλη με αυτά που βρίσκονται εντός των τειχών.

Πύργοι: Σώζονται περίπου τριάντα πύργοι στη Νάξο. Οι περισσότεροι κατασκευάστηκαν από το 1600 και μετά, από τους ίδιους τους Βενετούς, για να οχυρωθούν από τους πειρατές και να επιβάλουν την κυριαρχία τους στους ντόπιους.

1.2.1. Λειτουργικές διατάξεις

Η παραπέρα εξέλιξη της κάτοψης του λαϊκού σπιτιού γίνεται φανερή με το χωρισμό, σε χώρους, με διαφορετικές λειτουργίες ο καθένας. Εδώ οι διάφοροι χώροι αποτελούν, ο καθένας, ξεχωριστό δωμάτιο όπως: το καθημερινό, για ύπνο και διημέρευση, χωρισμένο με βόλτο¹ σε δύο ίσα μέρη, η κουζίνα ανεξάρτητη, που είναι μαζί με την τραπεζαρία, με το τζάκι για το μαγείρεμα, το κοτέτσι και η αυλή γύρω από την οποία τοποθετούνται όλοι οι προηγούμενοι χώροι.

Αυτό που πρέπει να τονιστεί είναι ότι, απαραίτητο στοιχείο στο σπίτι και οργανική προέκταση του εσωτερικού χώρου, είναι ο υπαίθριος χώρος και η λειτουργική σημασία του, που είναι το ίδιο σπουδαία, με τους άλλους εσωτερικούς χώρους. Η θέση του είναι τέτοια ώστε να βρίσκεται σε άμεση και οργανική σχέση με το καθημερινό και την κουζίνα. Συχνά το καλοκαίρι γίνεται η προέκταση αυτών των χώρων, λειτουργώντας σαν καθιστικό και υπαίθρια κουζίνα.

Στο ανώτ² (όροφο) έχουμε κυρίαρχο στοιχείο τη σάλα, που αποτελεί το βασικότερο και μεγαλύτερο χώρο του σπιτιού. Μεγάλη σχετικά, συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη φροντίδα των ιδιοκτητών στη διάταξη και την εμφάνιση των επίπλων (νησιώτικοι καναπέδες, καθρέφτες, κ.ά.). Είναι ο μόνος πλήρως επιπλωμένος χώρος του σπιτιού όπου φαίνεται μια πρόθεση πολυτέλειας σε σχέση με το υπόλοιπο σπίτι που το διακρίνει η λιτότητα. Προορίζεται κυρίως για κοινωνικές επαφές, «βεγγέρες», (γιορτές) και τις συγκεντρώσεις σε όλες τις επίσημες περιστάσεις. Ο επίσημος

προορισμός του χώρου αυτού προέρχεται πιθανότατα από τη Φραγκοκρατία. Οι ξένοι φεουδάρχες ζούσαν στο Κάστρο μια κοσμική ζωή που τη μιμήθηκαν στη συνέχεια οι Έλληνες άρχοντες και για λειτουργικούς λόγους η σάλα³ διαμορφώθηκε στα μεγάλα μεγέθη που συναντάμε.

Δίπλα στη σάλα διατάσσονται τα υπνοδωμάτια, καμάρες⁴, με μικρές διαστάσεις, τόσο που συχνά μόλις χωράει το κρεβάτι, πράγμα που δείχνει την έλλειψη ιδιαίτερης ατομικής ζωής στα μέλη της οικογενείας που ζουν μαζί τις περισσότερες ώρες.

Ο όροφος επικοινωνεί εσωτερικά με το κατώι με ξύλινη εσωτερική σκάλα που βγαίνει σε καταπακτή, τη γκλαβανή⁵. Χαρακτηριστική είναι η έλλειψη διαδρόμων και άλλων νεκρών χώρων κυκλοφορίας. Η απλούστευση των λειτουργικών κανόνων και η διάταξη αυτή με κεντρικό πυρήνα τη σάλα κάνει εύκολη την επέκταση της κατοικίας.

1.Βόλτο: το βόλτο είναι τοξωτή κατασκευή (γενικά ημικύκλιο, μερικές φορές τεθλασμένο τόξο). Η γένεσή του είναι συνήθως σε 1 μέτρο ύψος από το πάτωμα και καταλήγει σε 2 πεσσούς (πυλέρια). Πολλές φορές η βάση του βόλτου σημειώνεται με κορνίζα λιγότερο ή περισσότερο διακοσμημένη.

2.Ανώι: είναι ο όροφος με κυρίαρχο στοιχείο την σάλα. Προορίζεται κυρίως για κοινωνικές επαφές, βεγγέρες, γιορτές και τις συγκεντρώσεις σε όλες τις επίσημες περιστάσεις. Δίπλα στη σάλα διατάσσονται τα υπνοδωμάτια, καμάρες με μικρές διαστάσεις, συχνά χωράει μόνο το κρεβάτι.

3.Σάλα: χώρος υποδοχής.

4.Καμάρες: δωμάτια ύπνου.

Έτσι όσο συντηρητική και αν είναι η λαϊκή αρχιτεκτονική, δε σταματά τις βελτιώσεις και διευρύνσεις του σχεδίου με σκοπό τη δημιουργία συνθηκών για μια άνετη ζωή. Το σπίτι δεν αντιμετωπίζεται σαν ένα τελειωμένο σύνολο, αλλά σαν διαδικασία συνεχής. Το αισθητικό αποτέλεσμα αυτής της προσθετικής αρχιτεκτονικής επιφυλάσσει πάντα το στοιχείο του απροσδόκητου που αξιοποιείται σε συνδυασμό με την όλη δομή του οικισμού.

5Γκλαβανή: άνοιγμα στο ξύλινο δάπεδο του ορόφου (ανώι) απ' όπου ξεκινάει η σκάλα επικοινωνίας με το ισόγειο (κατώι).

1.2.2. Στοιχεία για την κατασκευή

Οι τοίχοι των σπιτιών είναι πέτρινοι, μεγάλου πάχους, συχνά με μείωση. Είναι επιχρισμένοι με κονιάματα σε τρεις στρώσεις (πεταχτό, χοντρό, ψιλό) με τελικό πέρασμα με υδρόχρωμα. Αυτό είναι το λευκό του ασβέστη, χρώμα φωτεινό και χρήσιμο για την αντανάκλαση του ηλίου, ενώ σπάνια δίνεται μια απόχρωση προς ώχρα. Στις τοιχοποιίες βρίσκονται συχνά ενσωματωμένα μαρμάρινα κομμάτια από αρχαία μνημεία (αρχαϊκά, κλασικά, ρωμαϊκά), συνήθως σπόνδυλοι κίωνων ή τμήματα από κιονόκρανα. Τα ανοίγματα των σπιτιών είναι λίγα και στενά και γενικά στις όψεις επικρατούν τα πλήρη. Οι αναλογίες και η θέση των ανοιγμάτων είναι τέτοιες που να προσφέρουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις ηλιασμού, προστασίας από τους δυνατούς ανέμους και ασφαλείας. Το άνοιγμα της κύριας πόρτας εισόδου του σπιτιού έχει συνήθως μαρμάρινους λαμπάδες¹, μαρμάρινο κατώφλι και μαρμάρινο μονολιθικό πρέκι με γείσο. Συχνά η μετάβαση από τους λαμπάδες στο πρέκι γίνεται

με ανακουφιστικό μαρμάρινο "μαξιλάρι", διακοσμημένο με ανάγλυφα. Το σκάλισμα των μαρμάρινων υπερθύρων

(εικόνα 5) στα σπίτια και των μαρμάρινων οικοσημάτων στα αρχοντικά του Κάστρου και στους πύργους αποτελεί τον μοναδικό εξωτερικό διάκοσμο.

Εικόνα 5 : από το αρχείο Ρωμανού Σουσούνη.

Τα θέματα της μαρμαρογλυφίας εδώ έχουν διπλή προέλευση, δυτική και ανατολική. Δυτικής προέλευσης είναι τα οικοσήματα των Βενετών στο κάστρο και στους πύργους, με χαραγμένα τα σύμβολα της εξουσίας όπως ο κρίνος, το σύμβολο των βασιλιάδων της Γαλλίας ή η παπική τιάρα σύμβολο της εξουσίας του Βατικανού. Ανατολικής προέλευσης θέματα παρουσιάζονται από την εποχή της Τουρκοκρατίας.

Όλα τα κουφώματα είναι γενικά ξύλινα με περαστούς ταμπλάδες, η καρφώματα. Η πόρτα της εισόδου είναι συνήθως η πιο προσεγμένη, δίφυλλη συχνά με δεύτερη πόρτα εσωτερικά (ανεμοφράχτης). Οι εσωτερικές πόρτες του σπιτιού είναι και αυτές δίφυλλες ταμπλαδωτές με ξύλινη κάσα και συνήθως στα αρχοντικά έχουν και αυτές λαμπάδες, κατώφλι και πρέκι μαρμάρινα διακοσμημένα. Η πόρτα του κατωγίου² είναι μονόφυλλη ή δίφυλλη.

Το ένα φύλλο πολλές φορές είναι κομμένο οριζόντια ώστε να ανοίγει πρώτα μόνο το πάνω μέρος του, το πορτί, και να χρησιμεύει έτσι και σαν παράθυρο.

Τα παράθυρα των σπιτιών στενά και πάντα σε αρκετό ύψος από το δρόμο για λόγους ασφαλείας, έχουν τις πιο πολλές φορές τα τζαμιλίκια εξωτερικά και τα σκούρα εσωτερικά. Αυτό μπορεί να οφείλεται στην ταυτόχρονη ύπαρξη δυνατού ήλιου και ισχυρών ανέμων, γιατί επιτρέπει τη ρύθμιση του φωτός μέσα στο σπίτι χωρίς να χρειάζεται να ανοίξει το τζάμι. Όλα τα φύλλα ανοίγουν προς τα μέσα, στο πάχος της τοιχοποιίας του ανοίγματος που διευρύνεται λοξά προς το εσωτερικό του δωματίου. Τα υπέρθυρα παράθυρα είναι κυρίως τοξωτά με χτιστό τύμπανο. Σπανιότερα έχουν και τα παράθυρα μαρμάρινο πρέκι μονολιθικό ή ξύλινο.

Σιδεριές προστατευτικές έχουν οι και τα μικρά φεγγίτες των θυρών παράθυρα των κατωγίων, για λόγους ασφαλείας. Απλές, αποτελούνται από σίδερα κυκλικής διατομής, κατακόρυφα, οριζόντια ή διασταυρωμένα, χωνευτά ή καρφωτά στο ξύλινο πλαίσιο του ανοίγματος. Τέτοιες σιδεριές τοποθετούνται στους φεγγίτες και στα παράθυρα των μαγαζιών μαζί με τα σκούρα, μετά τη σιδεριά και το τζαμιλίκι μέσα, είτε έξω τη σιδεριά μετά το τζαμιλίκι και τα σκούρα μέσα.

Σημαντικό μορφολογικό στοιχείο είναι οι ανεφανοί³ (καπνοδόχοι). Κάθε ανεφανός είναι ένα ολοκληρωμένο οικοδόμημα με τη βάση του, το μεσαίο και κύριο μέρος και τη στέγη του. Πάντα αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο και μια πετυχημένη σύνθεση με το κτίσμα στο οποίο ανήκει. Οι καπνοδόχοι της Νάξου παρουσιάζουν τόση ποικιλία και εφευρετικότητα στη μορφή και στη σύνθεση που θα άξιζε να μελετηθούν ιδιαίτερα.

1.Λαμπάδες: είναι τα δύο πλαϊνά μέρη ενός κουφώματος, στο οποίο μπαίνει η ψευτόκασα ή η πρόκασα και η κάσα (ξύλινη ή μεταλλική) μιας πόρτας. Στο λαμπά μετράμε μόνο το φάρδος. Ο όρος Λαμπάς υφίσταται μόνο όταν ο τοίχος σε εκείνο το σημείο σχηματίζει Π. Στην περίπτωση που ο τοίχος είναι συνεχόμενος από τη μία μεριά ή και από τις δύο έχουμε κούφωμα με ένα λαμπά ή κούφωμα χωρίς λαμπά αντίστοιχα.

2.Κατώι: ο ισόγειος χώρος για το πάτημα των σταφυλιών, πατητήρι. Μερικές φορές το κατώι διαμορφώνεται ώστε να εξυπηρετήσει τις ανάγκες για ένα κατάστημα, εργαστήριο, βιοτεχνία. Αυτό είναι συνηθισμένο στον εμπορικό δρόμο στις συνοικίες της Αγοράς και του Μπούργου στη Χώρα της Νάξου.

3..Ανεφανός: καπνοδόχος. Έχει πάρει διάφορες μορφές.

Δύσκολα μπορείς να βρεις δύο-τρεις που να είναι όμοιες στο νησί. Άλλες έχουν απόληξη ένα σπασμένο πιθάρι, οι πιο ογκώδεις και υψηλές έχουν βαθμιδατή διάταξη που διακόπτει επιτυχημένα τη μονοτονία της συμπαγούς μάζας τους. Ο πιο συνηθισμένος τύπος έχει για στέψη ή σκιάδι², μία πυραμίδα, άλλες έχουν σα στέψη σταυροθόλιο. Άλλα σχήματα είναι το κυλινδρικό, ο τετραγωνικό ή ορθογωνικό και το πολυγωνικό.

Παρακάτω παραθέτουμε τα παραπάνω είδη του αναφανού και του σκιάδιου εικονικά (εικόνα 6,7,8,9,10,11).

2.Σκιάδιο ή Κάσαςος: το πέτρινο καπέλο πάνω από τις καμινάδες

Άλλο στοιχείο με ιδιαίτερη έκφραση, που συμπληρώνει την όψη, είναι η υδρορροή (αφουκλά¹). Είναι συνήθως μια λαξευτή πέτρα που οδηγεί τα νερά του δώματος² ή ένα τραβηχτό αυλάκι στο σοβά το οποίο σβήνει πλησιάζοντας το έδαφος.

Ένα στοιχείο που δεν είναι γνωστό σε άλλο νησί των Κυκλάδων, είναι οι μαρμάρινες υποδοχές που υπάρχουν στις όψεις μερικών σπιτιών στο Κάστρο και είχαν προορισμό να στηρίζουν τα ξύλινα κοντάρια με τους θυρούς των Βενετών αρχόντων του Κάστρου.

Στον εσωτερικό χώρο του ναξιώτικου σπιτιού πολύ σημαντικό στοιχείο είναι το ξύλινο ταβάνι. Στα αγροτόσπιτα και στα λαϊκά σπίτια της Χώρας το ταβάνι παρουσιάζει εμφανή κατασκευή, δηλαδή ξύλινα δοκάρια (τράβες) και από πάνω ξύλινο πέτσωμα ή καλαμωτή³. Στη σάλα όμως, που όπως έχουμε αναφέρει είναι πιο προσεγμένο δωμάτιο του σπιτιού, η κατασκευή καλύπτεται με πέτσωμα από επιμήκεις σανίδες. Στην απλούστερη μορφή οι αρμοί των σανίδων κλείνονται με ξύλινο αρμοκάλυπτο. Στη μέση υπάρχει συχνά ρόδακας πρόσθετος, καρφωμένος πάνω στο πέτσωμα, είναι επίπεδος και ζωγραφισμένος με διάφορα σχήματα. Η διακόσμηση αυτή των ταβανίων προέρχεται από ανατολικές επιρροές αφομοιωμένες με απλούστευση και συγχώνευση ντόπιων στοιχείων της λαϊκής παράδοσης.

Άλλο μορφολογικό στοιχείο του εσωτερικού των σπιτιών, που όμως συναντάται μόνο στα σπουδαιότερα αρχοντικά του Κάστρου και σε μερικούς πύργους, είναι το μαρμάρινο δάπεδο ης μεγάλης σάλας που αποτελείται από λευκές πλάκες ναξιώτικου μαρμάρου, τετράγωνα, τοποθετημένες διαγώνια ως προς τους τοίχους, σε ανάμνηση των πλακοστρώσεων των αρχαίων αίθριων.

Ο εσωτερικός χώρος λοιπόν του ναξιώτικου σπιτιού διακρίνεται από απόλυτη λιτότητα, όπως συμβαίνει και σε άλλα νησιά των Κυκλάδων. Μέσα στο σπίτι δεν υπάρχει τίποτε περιττό μα και τίποτε απαραίτητο που να λείπει. Παρουσιάζει ομοιογένεια και ποικιλία. Ο ενσωματωμένος εξοπλισμός περιορίζεται σε ορισμένα χτιστά στοιχεία στους βοηθητικούς χώρους όπως κόγχες⁴ στους τοίχους με μονές ή διπλές σειρές ράφια για τα πιάτα και άλλα σκεύη, φωλιές για τη στάμνα, ντουλάπια με ταμπλαδωτά φύλλα, όλα ενσωματωμένα στο πάχος του τοίχου. Και ακόμη το τζάκι για το μαγείρεμα, που βρίσκεται πάντα στην κουζίνα, με την πυροστιά (τζάκι). Θέρμανση δεν υπάρχει σε κανένα άλλο δωμάτιο του σπιτιού και η θέρμανση τους γινόταν με μαγκάλι. Το μαγκάλι έχει μορφή απλή ορθογωνική ή τοξωτή. Αυτό διευκολύνει την τοποθέτηση σκευών μαγειρέματος, πάνω του αλλά και την τοποθέτηση των ξύλων σε ένα ντουλαπάκι που έχει από κάτω του. Μια συνήθεια πρόσφατης εποχής είναι να κλείνεται το άνοιγμα του τζακιού με ξύλινα φύλλα σαν ντουλάπα για λόγους αισθητικής και καθαριότητας.

1.Αφουκλα: η υδρορροή χωρίς σωλήνα. Επιτοίχιο αυλάκι νερού.

2.Δόμα ή Λιακό ή ηλιακός ή λιακωτό: επίπεδη στέγη, ταράτσα.

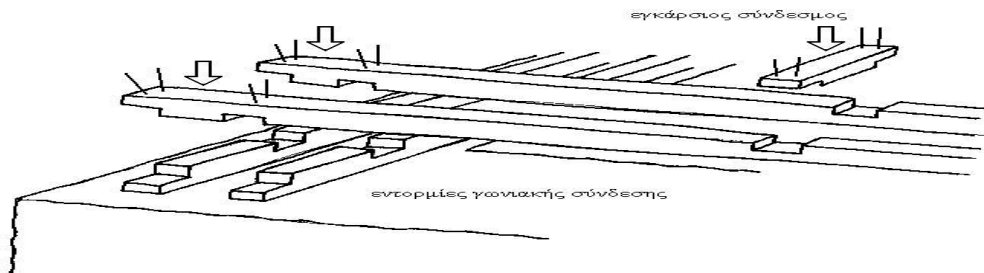
3.Καλαμωτή: καλάμια δεμένα μεταξύ τους, έτσι που να αποτελούν μία ενιαία επιφάνεια.

4.Κόγχες: στους τοίχους με μονές ή διπλές σειρές ράφια για τα πιάτα και άλλα σκεύη, φωλιές για τη στάμνα, ντουλάπια με ταμπλαδωτά φύλλα, λα ενσωματωμένα στο πάχος του τοίχου. Και ακόμη το τζάκι για το μαγείρεμα, που βρίσκεται πάντα στην κουζίνα, με την παραστιά 0,80μ πάνω από το πάτωμα.

ΘΕΜΕΛΙΟΔΟΜΕΣ: Ένα παράξενο χαρακτηριστικό των κτηρίων του Αιγαίου, είναι ότι δεν είχαν θεμέλια. Γίνεται σπίτι, εκκλησία ή μοναστήρι χωρίς θεμέλιο; Και βέβαια γίνεται άμα τα χτίσεις πάνω σε βράχο. Γι αυτό οι περισσότερες κτηριακές κατασκευές είναι προέκταση βράχου. Βέβαια κτήρια υπάρχουν και σε κάμπους αλλά και σε αυτή την περίπτωση η θεμελίωση ήταν πρόχειρη και σε μικρό βάθος..

ΞΕΡΟΛΙΘΙΕΣ: Με ξερολιθιές χτίζανε τα αγροτικά χτίσματα, τα σπιτάκια των ξωμάχων, φράχτες κι αυλόγυρους. Στενόμακρες πέτρες σαν σχιστόπλακα πελεκημένες, άλλες περισσότερο άλλες λιγότερο, αρμονικά τοποθετημένες η μία πάνω στην άλλη, από τους πετράδες της εποχής, συνθέτουν ένα συνονθύλευμα από τέχνη, όρεξη αλλά και προχειρότητας του εκάστοτε τεχνίτη.

ΤΟΙΧΟΠΟΙΗΣΕΣ ΜΕ ΚΟΝΙΑΜΑΤΑ: Η τοιχοποιία των κτηρίων της Νάξου αλλά και των κτηρίων των άλλων νησιών των Κυκλάδων- Αιγαίου, καθρεπτίζεται στο υλικό που υπάρχει σε αφθονία σε αυτά τα νησιά. Την πέτρα. Έτσι τα κτήρια είναι στο σύνολο τους σχεδόν, κατασκευασμένα από φέρουσα τοιχοποιία που συμπληρώνεται από ξύλινα δομικά στοιχεία. Η κατασκευή τους ήταν τις περισσότερες φορές εμπειρική και γινόταν από τεχνίτες οι οποίοι είχαν πλήρη αντίληψη της κατασκευής και βαθιά γνώση των χρησιμοποιούμενων υλικών. Η μεταβυζαντινή οικοδομική είχε σαν κύριο χαρακτηριστικό το μεγάλο βάρος, το οποίο οφειλόταν κατά κύριο λόγο στις φέρουσες τοιχοποιίες στις λιθοδομές και στις πλινθοδομές πλήρων πλίνθων, που χρησιμοποιούσαν κατά περίπτωση, καθώς και για τα συνεχή ξύλινα διαζώματα (ξυλοδεσιές) (εικόνα 12) στα ανώφλια των ανοιγμάτων ή και στις στάθμες των ορόφων, που αποτελούν βασικά δομικά στοιχεία που ασκούν καθοριστική επιρροή στην απόκριση, των κτηρίων αυτών, σε οριζόντια σεισμικά φορτία. Τέλος, άλλο ένα "κόλπο" που βοηθάει πολύ στην ευστάθεια των κτηρίων είναι ότι η εξωτερική επιφάνεια του τοίχου στα σπίτια, στις εκκλησίες, στα μοναστήρια, δεν είναι κατακόρυφη, αλλά φτιάχνεται με ελαφριά κλίση (2-10% ανά μέτρο, η πληροφορία για τους ειδικούς, για τη μαστοράντζα), έτσι φαρδαινεί ο τοίχος στη βάση του και γίνεται πιο ευσταθής.<< Αποκτά, δηλαδή, το χτίσμα ένα είδος συνεχούς και αφανούς λεπτής τριγωνικής αντηρίδας, που το αγκαλιάζει, το στερεώνει και το σιγουράρει περιτρέχοντάς το, χωρίς να το ασχημίζει, αφού δε φαίνεται>>.

Εικόνα 12: Ξύλινο περιμετρικό διάζωμα - σενάζ

ΚΟΝΙΑΜΑΤΑ. Τα συνθετικά κονιάματα ή (δεν έχουνε ασβέστη), είναι σκέτη λάσπη(πηλός- πηλοκονίαμα), η έχουνε ελάχιστο στα θεμέλια (σε έξι ντενεκέδες χόμα βάζουνε έναν τενεκέ ασβέστη). Ο ασβέστης τη βυζαντινή εποχή, τη μεταβυζαντινή, και σήμερα ακόμη λέγεται «χωρύγι» και οι τοίχοι «εγχώρυγοι».

ΕΠΙΧΡΙΣΜΑΤΑ: Η λιτότητα, η φτώχεια και η οικονομία δεν ανέχτηκαν τα επιχρίσματα στο Αιγαίο. Πολύ αργότερα μοναχά απλωθήκανε κυρίως στο εσωτερικό των χτισμάτων, και πάντα γεμάτα άχυρα, φύκια ή «βουλιθιές» (κοπριές), για να μη

σκάνε και η λάσπη αργιλική, χόμα που «λιγδώνει». Έτσι βγαίνουν επιφάνειες ανώμαλες, κυματιστές. Άλλοτε το επίχρισμα παραχωρούσε τη θέση του στο μύστρισμα, σε ένα πλέγμα μυστρισμένων αρμών που ανάμεσα τους αναθρόσκουνε από ανεπαίσθητο βάθος οι πέτρες. Και το «κουρασάνι¹», ο θαυματοποιός μέσα στα κονιάματα. (Σκόνη από κεραμίδι και τούβλο). Υδραυλικό κονίαμα με στεγανότητα, που μάχεται την υγρασία και το νερό και που, όπου τα συναντήσει, δεν τους επιτρέπει να περάσουν στις αποθήκες των δημοπρασιών, στις δεξαμενές, στα δώματα στους θόλους, παντού.

ΑΠΟΛΗΞΕΙΣ: Η απόληξη σε πρώτη παραλλαγή. Μακριές πλακουδερές πέτρες, σε σχήμα στεφάνι. Η δεύτερη παραλλαγή, το σαμάρι².

ΑΣΠΡΙΣΜΑ: Και παράδοση. Και συνήθεια. Και έθιμο. Και μεράκι. Και τάμα. Ασβεστώνανε τα δοκάρια του λιακού, ασπρίζανε το δάπεδο, τις αυλές, τα σκαλοπάτια, τους δρόμους

ΕΛΑΙΟΧΡΩΜΑΤΙΣΜΟΣ: Τα τίμια χοντροπελεκημένα ξύλα της πόρτα, του παραθύρου, της αυλόπορτας, του λιακού, δεν χρωματίστηκαν ποτέ τα μεταβυζαντινά χρόνια, δεν έβαλαν «ψιμίθια», έμειναν καθαρά και αμόλυντα, εμπιστευτήκαν πάντα την προστασία τους από τη φθορά στους χυμούς τους, στα ρετσίνια τους, στην εσώτερη αφθαρσία τους.

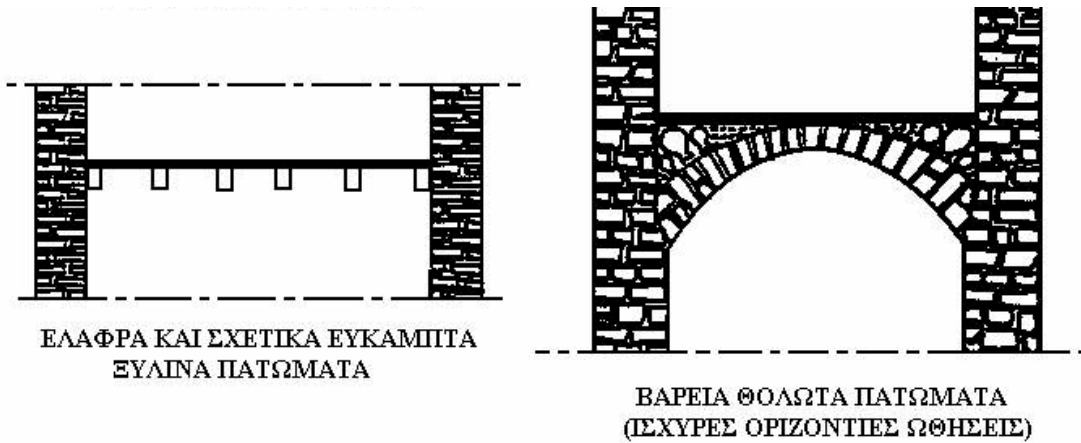
ΔΑΠΕΔΑ: Το έδαφος ισοπεδωμένο, κάποτε και ασπρισμένο άλλοτε πλακοστρωμένο ή ντυμένο με ψηφιδωτά από θαλασσινά βότσαλα σαν τις αυλές. Και κάποτε η πολυτέλεια ενός ταπεινού τάπητα από αργιλικό χόμα, χόμα που λιγδώνει, με κοπριά ανακατεμένο για πλαστικότητα το μεταβυζαντινό λινόλεουμ.

1.Κουρασάνι: σκόνη από κεραμίδι η τούβλο. Υδραυλικό κονίαμα με στεγανότητα, που μάχεται την υγρασία και το νερό όπου τα συνάντησε, στις δεξαμενές, στα δώματα στους θόλους.

2.Σαμάρι: χαμηλό κεκλιμένο στηθαίο του δώματος.

ΠΑΤΩΜΑΤΑ: Το βασικό μηχανικό χαρακτηριστικό των πατωμάτων που επηρεάζει καθοριστικά τη συμπεριφορά των κτηρίων, είναι η ακαμψία μέσα στο επίπεδό τους και συνεπακόλουθα ο βαθμός στον οποίο λειτουργούν ως διαφράγματα δεσμεύοντας τις μετατοπίσεις των τοίχων της περιμέτρων του. Οι τύποι πατωμάτων που συναντάμε είναι οι εξής

1. Ξύλινα πατώματα (σανίδωμα επί ισχυρών ξύλινων δοκών) που είναι μια ελαφριά και εύκαμπτη κατασκευή, με ουσιαστικά ανύπαρκτη διαφραγματική λειτουργία και έντονα ανισότροπη συμπεριφορά.
2. Βαριά θολωτά πατώματα μεγάλου πάχους: Πρόκειται για καμαρωτούς ή θολωτούς φορείς, στο χώρο, που ασκούν ισχυρές οριζόντιες ωθήσεις στους περιμετρικούς τοίχους.

ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΙΣ.: Σαν αποχετεύσεις χρησιμοποιούσαν κυρίως υδρορροές ή γούρνες.

ΤΑ ΤΖΑΚΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΠΝΟΔΟΧΟΙ.: Οι καπνοδόχοι της Νάξου παρουσιάζουν τόση ποικιλία και εφευρετικότητα στη μορφή και στη σύνθεση που θα άξιζε να μελετηθούν ιδιαίτερα. Δύσκολα μπορείς να βρεις δύο-τρεις που να είναι όμοιες στο νησί. Άλλες έχουν απόληξη ένα σπασμένο πιθάρι, οι πιο ογκώδεις και υψηλές έχουν βαθμιδωτή διάταξη που διακόπτει επιτυχημένα τη μονοτονία της συμπαγούς μάζας τους. Ο πιο συνηθισμένος τύπος έχει για στέψη ή σκιάδι, μία πυραμίδα, άλλες έχουν σα στέψη σταυροθόλιο. Άλλα σχήματα είναι το κυλινδρικό, ο τετραγωνικό ή ορθογωνικό και το πολυγωνικό. Το τζάκι είναι κυρίως γωνιακό, μεγάλο, αρχαϊκού τύπου και το π'ετριν οτόξο του θόλου το αντικαθιστά ένα καμπυλωμένο ξύλο, που ενώ καίγεται από τη φωτιά, βαστάει και αντέχει

ΤΟΞΟΣΤΟΙΧΙΕΣ. Μία τοξοστοιχία είναι πάντα μια κατασκευή αρκετά δύσκολη. Οι πλακουδερές πέτρες για να σχηματίσουν μισά στεφάνια τόξα. πατάνε πάνω στους πεσσούς η και σε κολόνες.

Υπάρχει και η περιληπτική, η επιγραμματική μορφή τοξοστοιχίας, μια συμπύκνωση με δύο μονάχα κενά, δύο τόξα σε δίδυμο σχηματισμό, με δίπτυχη άρθρωση, μια τεράστια πέτρινη πεταλούδα, ώστε να υπάρχει αποφευγματισμός. <<Το λακωνίζειν εστί φιλοσοφείν>>.

ΠΑΡΑΘΥΡΑ. Τα παλιά σπίτια δεν είχανε μάτια, πολλές φορές ήτανε <<τυφλά>>, αλλά δε βλέπανε και οι άλλοι τι κρύβανε στο εσωτερικό τους. Το φώς έμπαινε μοναχά από την πόρτα και από μικρές τρύπες στη σκεπή. Η γραφική και ατελεύτη θεωρία από ονόματα που σημαίνανε το ίδιο πράγμα: οι «ανηφοράδες», οι «αναφάντες», οι «ανεμολόγοι», οι «φραγκοθυρίες», οι «φεγγίστρες», οι «φεγγίτες», οι «αφεγγίτες»... μια σκέτη τρύπα που τη σκεπάζανε με μια πλάκα, η ένα ξύλινο κολάρο που ήταν περιστόμιο πηγαδιού, ένα ακατανόητο πήλινο αγγείο, ένα σπασμένο πιθάρι, σημάδευαν τη μορφολογία της χωρίς και να την εξηγούν. Μια υποψία παράθυρου, μια σχισμή στον τοίχο, το «φωτιστικό», ύπαρξη διπλή, διπρόσωπη, το έπαιρνες όπως ήθελες, για παραθυράκι ή για πολεμίστρα. Κόβουν τον τοίχο λοξά για περισσότερο φως. Από μια πολεμίστρα ελέγχεις έναν ευρύτατο τομέα. Τα «φωτιστικά» βαστάνε από τις πολεμίστρες, είναι μια παραλλαγή τους και μια

ανάμνηση τους, που κάθε στιγμή μπορεί να γυρίσει σε αιματηρή μνήμη. Μεσαίωνας, Βυζάντιο, μεταβυζαντινή εποχή ταυτόσημη με την τουρκοκρατία.

Παμπάλαιη διαμόρφωση, αρχαϊκή, χαρακτήρας πρωτογονικός και αγροτικός, τρόπος που κυριαρχείται από το ξύλο. Και ύστερα τα κορνιζάκια οδοιπορώντας να μορφοκρατούνται με τις κοιλόκυρτες καμπύλες του μπαρόκ, γεμάτες επιτήδευση..

Μετά μορφές που βασίζονται στην πέτρα. Ένα πλαίσιο νεανικό. Άλλο πέτρινο πλαίσιο γεμάτο ρυτίδες, λάξευση αδρή, σχήματα τυχαία, γεωμετρικά ανοιχτά και ατέλεστα, κουρασμένο παράθυρο, κλίμα γραφικότητας χωρίς σκοπέλους, ταύτιση απόλυτη.

Ύστερα η επεξεργασμένη κάπως μορφή, του ανωφλίου με ημικυκλικό ανακουφιστικό τόξο, ποδιά, λαμπάδες, όλα μονοκόμματα. Δίπλα η «λουλουδιέρα¹». Καθαρότητα και σαφήνεια ακόμα και στο γραφικό. Στα παράθυρα βάζανε απέξω τα τζαμιλίκια και από μέσα τα πατζούρια, που ανοίγανε και τα δύο τους προς τα μέσα, προς το εσωτερικό του σπιτιού και της εκκλησίας, γιατί απέξω ο βοριάς δεν τ' αφήνει να σταθούν και να δυπλόσουν.

Λουλουδιέρα
Εικόνα 13: από αρχείο Ρωμανού
Σουσουήνη.

1.Λουλουδιέρα: μία προεξοχή, ένα ράφι που χρησιμεύει στην τοποθέτηση λουλουδιών, την συναντάμε δίπλα σε κοπιώ παράθυρο

ΦΕΓΓΙΤΕΣ:. Πάντα οι φεγγίτες βοηθούσανε πόρτες και παράθυρα. Απο κεί περνάει η πιο ψιλή αχτίδα. Συχνά παρατηρούμε λαξευτές παραστάδες και υπέρυθρα, ωραίους διάτρητους φεγγίτες που τοποθετούνται πάνω από τα παράθυρα για την πλήρωση των ανακουφιστικών τόξων. Πρέπει επίσης να σημειωθεί η παρουσία ορισένων δυτικών μορφολογικών στοιχείων, όπως χαρακτά – ακιδογραφήματα , σχήματα (κύκλος , τετράγωνο, ημικύκλιο) αλλά και σχήματα που θυμίζουν ρόδακες , ανεμόμυλους ή μαργαρίτες. Παρατηρείται , βέβαια το γεγονός, τα παραπάνω , να συνδυάζονται και να δημιουργούν αφηρημένες παραστάσεις.

ΠΟΡΤΕΣ:. Ότι ισχύει για τα παράθυρα ισχύει και για τις πόρτες. Τα ανοίγματα των σπιτιών, όπως είπαμε και παραπάνω , ήταν λίγα. Τα παράθυρα, μικρού σχετικά μεγέθους , φρόντιζαν να μπαίνει από αυτά όσο το δυνατόν περισσότερες ώρες την ημέρα ο ήλιος και να προφυλάσσονται από τους βοριάδες. Οι πόρτες είχαν σε κάποια από τα σπίτια μαρμάρινο κατώφλι, λαμπάδες, το ανώφλι και το γείσο. Τα κουφώματα

ήταν ξύλινα. Η κύρια πόρτα ήταν, συνήθως, δίφυλλη και το ένα της οριζόντιο κομμάτι διαχωριζόταν από το κάτω (παναπόρτι).

ΑΥΛΟΠΟΡΤΕΣ:. Η αυλόπορτα συνήθως ήταν κατασκευασμένη από δύο ανθεκτικά θυρόφυλλα που ασφάλιζαν με τον περάτη και τους σύρτες. Μερικές φορές γειτονικά σπίτια προστατεύονταν από κοινό τοίχο, ενώ οι μεσοτοιχίες ήταν χαμηλότερες, για να επιτρέπουν την κοινή άμυνα.

ΜΠΑΛΚΟΝΙΑ. ΣΚΕΠΑΣΤΟΙ ΕΞΩΣΤΕΣ:. Τα μπαλκόνια της Νάξου είναι συνήθως ξύλινα αλλά και πέτρινα, μικρά σε μέγεθος ,το οποίο οφείλεται στην επιρροή των Φράγκων. Επίσης παρατηρείται το φαινόμενο, οι εξώστες να κλείνονται απο κουφώματα (τζάμια) και να μετατρέπονται σε αίθρια.

ΤΟ ΔΩΜΑ ΣΤΗΝ ΑΙΓΑΙΟΠΕΛΑΓΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ:.

Οι στέγες των σπιτιών ήταν επίπεδες (δώματα) λόγω των ισχυρών ανέμων και της σπανιότητας του ξύλου. Τις αποτελούσαν ξύλινα δοκάρια από ελιά ή πρινιά ή αλιγαριά, που ενισχύονταν από κάτω μ' ένα μεσοδόκαρο κάθετο ή διαγώνιο προς αυτά. Πάνω στα δοκάρια τοποθετούσαν σανίδες ή κλαδιά ή καλάμια δεμένα μεταξύ τους, από πάνω αστιβές ή φύκια και τέλος παχύ στρώμα από χώμα που πατιόταν καλά μ' ένα κύλινδρο τους φθινοπωρινούς μήνες, πριν πιάσουν οι βροχές. Τα δώματα είχαν την ανάλογη κλίση για να μην στερνιάζουν τα νερά και στάζει το ταβάνι. Στην κατασκευή του δώματος συνάντησαν δυσκολίες λόγω των μεγάλων ανοιγμάτων.

Δόθηκαν τρεις διέξοδοι. α) με την εξοχή: οι δύο απέναντι τοίχοι γείρανε προς τα μέσα για να μικρύνουνε την απόσταση που τους χώριζε. β) με Το μεσοδόκι¹: με μία ή περισσότερες ξύλινες δοκούς χωρίζεται το ορθογώνιο της οροφής σε μικρότερα ορθογώνια η γεφύρωση με κοντύτερα δοκάρια είναι πια εύκολη. γ) με το τόξο: επαναλαμβάνεται η ίδια διάταξη με τα πιάστρα, μονάχα που τώρα το μεσοδόκι αντικαταστάθηκε από το τόξο, το αιγαιοπελαγίτικο «βόλτο».

Η κατασκευή του δώματος στα νησιά ήταν συμαντική. Την τελευταία αργιλική στρώση του λιακού για να «στρακώση» τη χτυπούσαν με τον ξύλινο κόπανο ή την κυλίντρωναν με πέτρινο κυλιντράκι άλλη στρώση το «ρόδωμα²», που σα λέξη και σαν πράγμα αντιστοιχεί στον αρχαίο ελληνικό όρο «δόρωση». Η μορφή του δώματος είναι σταθερή, θα μείνει στεγανό παρά την χωμάτινη, την πήλινη υπόσταση του. Παράλληλα εγκάρσια τόξα το υποστηρίζουν, κιονοστοιχίες, τοξοστοιχίες και πεσσοστοιχίες το κρατούν.

Σαχνισί
Εικόνα 15: από αρχείο Ρωμανού Σουσούνη.

Ρώδακας
Εικόνα 14: από αρχείο Ρωμανού Σουσούνη.

1. Μεσοδόκι: με μία ή περισσότερες ξύλινες δοκούς χωρίζεται το ορθογώνιο της οροφής σε μικρότερα ορθογώνια η γεφύρωση με κοντύτερα δοκάρια είναι πιο εύκολη.
2. Μπιλίαρισμα ή ρόδομα (κυλίνδρισμα): πάτημα της τελευταίας στρώσης από χώμα του δώματος, με βαρύ πέτρινο κύλινδρο, για να γίνει συμπαγές.

1.2.3. Μορφολογικά χαρακτηριστικά

Η τοποθέτηση των σπιτιών κολλητά το ένα στο άλλο, όπως είδαμε και στη δομή του οικισμού της Χώρας χωρίς να δημιουργούνται κενά, αφήνει μόνο δύο πλευρές ελεύθερες για την είσοδο και φωτισμό. Μερικές φορές, όταν η κλίση του εδάφους είναι μεγάλη, ο τοίχος του βάθους σχηματίζεται από το βράχο με αποτέλεσμα να μένει μόνο μία πλευρά ελεύθερη. Έτσι ανάλογα με τη θέση των ανοιγμάτων (πόρτα, παράθυρο) στη μικρή ή μεγαλύτερη πλευρά του ορθογωνίου, το μονόχωρο διακρίνεται σε στενομέτωπο και πλατυμέτωπο. Η μία διάσταση του μονόχωρου της στενής πλευράς αυτού του βασικού ορθογωνίου είναι καθορισμένη από το μήκος της ντόπιας ξυλείας που χρησιμοποιούν για την κάλυψη του χώρου με επίπεδο δώμα. Η ανάγκη όμως αύξησης του χώρου κατοικίας βρήκε λύση με τη χρήση του βόλτου, που δημιουργεί ένα μεσοδοκάρο το οποίο υποβαστάζει το δώμα και χωρίζει το σπίτι σε δύο ίσα μέρη. Τα πιλέρια του βόλτου σχηματίζουν γωνίες που ο λαϊκός τεχνίτης τις εκμεταλλεύτηκε για να φτιάξει τη γωνιά μαγειρέματος

(μαγειρείο) με το τζάκι απ' τη μία και να βρει χώρο για τη θέση του κρεβατιού απ' την άλλη.

ΚΕΦ.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

2.1. Λειτουργική διάρθρωση

Το κτήριο είναι γωνιακό στο οικοδομικό τετράγωνο το οποίο βρίσκεται, βορειοδυτικά και νοτιοδυτικά περιβάλλεται από ένα λιθόστρωτο πεζόδρομο. Βορειοανατολικά και νοτιοδυτικά εφάπτεται με τα όμορα κτήρια, δυτικά του κτηρίου υπάρχει μία αυλή.

Το ισόγειο χωρίζεται σε δύο κύρια μέρη από έναν τοίχο που επικοινωνούν με ένα άνοιγμα. Το μεγαλύτερο δωμάτιο χωρίζεται από ένα οξυκόρυφο βόλτο και από εκεί έχει πρόσβαση σε ένα δευτερεύοντα χώρο μικρότερο σε διαστάσεις που μάλλον χρησιμεύει ως τουαλέτα. Το νοτιοανατολικό δωμάτιο του ισογείου χωρίζεται και αυτό από ένα βόλτο κατά την μεγαλύτερη διάσταση του. Σύμφωνα με την μορφολογία των κτηρίων καταλαβαίνουμε ότι το βορινό δωμάτιο χρησιμεύει σαν μαγειριό και καθιστικό και χωρίζονται μεταξύ τους από το βόλτο. Ενώ το νοτιοδυτικό δωμάτιο είναι υπνοδωμάτιο.

Ο όροφος είναι πιο σύνθετος, έχει μεγάλους διαδρόμους, μεγάλους χώρους. Μπαίνοντας υπάρχει ο χώρος υποδοχής (σαχνισί), νότια υπάρχει ένα κλειστό δωμάτιο, από τους υπόλοιπους χώρους, υπάρχει μόνο πρόσβαση από τον χώρο υποδοχής. Ο χώρος αυτός χρησιμεύει σαν σαλόνι για τις εκδηλώσεις. Ανοίγει μόνο λίγες φορές το χρόνο.

Κεντρικά του κτηρίου υπάρχει ένα δωμάτιο που επικοινωνεί με όλα τα κύρια μέρη του κτηρίου. Το δωμάτιο αυτό ήταν το καθημερινό. Βορειοανατολικά υπάρχει ένα χώρος που επικοινωνεί με το λουτρό. Τα χωρίζει μόνο ένας διάδρομος, χρησίμευε ως υπνοδωμάτιο. Νοτιοανατολικά υπάρχει ένας χώρος που επικοινωνεί με το δώμα, με την αυλή και έχει και δικό του μπαλκόνι. Αυτός ήταν ο χώρος που μαγείρευαν.

2.2. Περιγραφή κατασκευής

Τα θεμέλια της κατασκευής δεν είναι εμφανή και επίσης δεν υπάρχει δυνατότητα προσβασης αλλά, σύμφωνα με τη μελέτη μας τα κτήρια της εποχής δεν είχαν θεμέλια αφού πατούσαν σε βράχια η στέρεο έδαφος.

Η φέρουσα τοιχοποιία του ισόγειου και του ορόφου είναι από πέτρα πάχους 0,55-0,80 μ, εκτός από τμήμα του βορειανατολικού τοίχου, μήκους 3,50μ, ο οποίος είναι από οπτοπλινθοδομή. Σε σημεία που έχουν αποκαλυφθεί φαίνεται ότι χρησιμοποιούσαν και ξυλοδεσιές σαν σενάζι. Οι πέτρες της φέρουσας τοιχοποιίας είναι πολύ μικρές και ατάκτως κτισμένες με αποτέλεσμα σε κάποια σημεία να παρουσιάζεται στατική ανεπάρκεια.

Τα αρμολογήματα είναι από ασβεστοκονίαμα και καλύπτουν μεγάλο μέρος των λίθων ώστε να εξομαλύνουν την επιφάνεια της λιθοδομής.

Όλες οι εσωτερικές επιφάνειες είναι επιχρισμένες με ασβεστοκονίαμα, που αποτελείται από χώμα νερό τσιμέντο και ασβέστη.

Εσωτερικά του κτηρίου στο ισόγειο υπάρχουν δύο τοξωτά οξυκόρυφα ανοίγματα. Διακοσμημένα με μαρμάρινες κορνίζες στους πεσσούς του βόλτου. Η γένεση του ξεκινά στους 60 πόντους ακριβώς εκεί υπάρχει μία μαρμάρινη κορνίζα στους πεσσούς του βόλτου. Το βόλτο έχει σκοπό να χωρίσει το χώρο ανάλογα με τη χρησιμότητα του.

Τα εσωτερικά ανοίγματα του ισογείου ξύλινα με διαστάσεις 0,95-075 μ, τα ανοίγματα του ορόφου δίφυλλα ξύλινα.

Στα δάπεδα κυριαρχεί το ξύλο. Σανίδια καρφωμένα κολλητά πάνω από τα καδρόνια όπου εκείνα πατάνε με τη σειρά τους στις τράβες.

Το πάτωμα του ισογείου είναι φτιαγμένο από ακανόνιστους σχιστόλιθους σε διάφορα μεγέθη.

Οι σκάλες της αυλής και αυτή που ανεβαίνει στον όροφο, είναι πέτρινες με μία επικάλυψη λάσπης από τσιμέντο.

Το ταβάνι του ισόγειου και του ορόφου είναι από ξύλο (Κυπαρισσίας) τοπικά δομικά υλικά που χρησιμοποιούσαν οι ντόπιοι στις κατασκευές τους.

Η στέγη φτιαγμένη με τη συνήθη τεχνοτροπία της εποχής. Το δώμα είναι φτιαγμένο με τράβες ύψους 30 πόντους (ξύλο Κυπαρισσίας), ξύλο ραμποτέ, φύκια, χώμα με επικάλυψη τσιμέντου.

Εσωτερικά διακοσμητικά στοιχεία. Στο ισόγειο υπάρχουν κρύπτες ή αλλιώς εσοχές για διακοσμητικούς λόγους ή εργονομικούς.

2.3. Περιγραφή όψεων

Η κύρια είσοδος του ισόγειου (κατώι) βρίσκεται στη βορειοδυτική πλευρά του κτηρίου. Από την ίδια πλευρά του κτηρίου υπάρχει και μία δευτερεύουσα είσοδος, ένα παράθυρο αριστερά της κύριας εισόδου και η μαρμάρινη εξωτερική σκάλα που οδηγεί στον όροφο. Η εξωτερική σκάλα για εξοικονόμηση χώρου στο δρόμο όσο ανεβαίνει μεγαλώνει το πλάτος της, βγαίνει στο σαχνισί ένας προθάλαμος του ορόφου (ανώι).

Στον όροφο της βορειοδυτικής πλευράς υπάρχει μπαλκόνι που στηρίζεται σε τρία φουρούσια, δεξιά της μπαλκονόπορτας υπάρχει παράθυρο με μαρμάρινα μόρσα. Στη νοτιοδυτική πλευρά του κτηρίου υπάρχει μία μπαλκονόπορτα με μαρμάρινα μόρσα που βγάζει στο πεζόδρομο και αριστερά της πόρτας ένα παράθυρο στο ισόγειο. Στην ίδια πλευρά στον όροφο υπάρχει μία κόγχη (εσοχή) που κάνει ο τοίχος με σχήμα αυγοειδές. Ακριβώς δίπλα του ένα παράθυρο και αριστερά από το παράθυρο ξεκινάει το σαχνισί που είναι μία προεξοχή του ορόφου.

Εξωτερικά μπορεί κανείς να παρατηρήσει τα μαρμάρινα μόρσα στα ανοίγματα στη βορειοδυτική και την νοτιοδυτική όψη του κτηρίου. Την απότμηση που κάνει το κτήριο στην οροφή. Η μαρμάρινη εξωτερική σκάλα που οδηγεί στον όροφο, με τις παρατζούβελες ακατέργαστες πέτρες.

Το γωνιακό σαχνισί που βρίσκεται νοτιοδυτικά της κατοικίας με τα μεγάλα παράθυρα. Τα μαρμάρινα κατωκάσια που υπάρχουν σε κάθε είσοδο που οδηγεί στο ισόγειο. Η κόγχη που υπάρχει στη νοτιοδυτική πλευρά του κτηρίου. Το στενό μπαλκονάκι με τα φουρούσια. Η λοξή απότμηση που κάνει το κτήριο στη γωνία που είναι στην πλευρά του πεζόδρομου. Σκοπός της είναι η

διευκόλυνση της διάβασης των φορτωμένων ζώων. Η εσωτερική αυλή που έχει και περικλείεται από τις όμορες κατοικίες.

2.4. Νομικό πλαίσιο

Το υπό μελέτη κτίριο βρίσκεται στη θέση Άγιος Παντελεήμονας, εντός της περιοχής του Μπούργου που ανήκει στην ευρύτερη περιοχή της παλιάς πόλης του Κάστρου.

Το οικοπέδο επιφανείας 120,41 μ², ευρίσκεται εντός οικισμού Χώρας Νάξου και είναι άρτιο και οικοδομήσιμο, σύμφωνα με το ΦΕΚ 138/Δ/13-3-1981. και περιέχει παλαιό διώροφο κτίσμα, το οποίο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς ευρίσκεται στη περιοχή Μπούργος, η οποία προστατεύεται από την αρχαιολογία, με βάση την Υ.Α.714/21-8-1963 και την Υ.Α.Β1/Φ27/41647/1198/8-8-1995 (ΦΕΚ 793/Β/14-9-1995),-με την οποία χαρακτηρίστηκε ο ναός του Αγίου Παντελεήμονα και η περίξ αυτού περιοχή σε ακτίνα 50μ, ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο.

Όροι δόμησης

ΦΕΚ 138/Δ/13-3-1981

Κάλυψη: 70%

Συντελεστής δόμησης: 1,20

Μ. ΥΨΟΣ : 10,00 Μ - Λόγω κλίσεων

Η επιφάνεια του οικοπέδου (ΑΒΓ...ΛΜΑ)= 120,41 μ²

Επιτρεπόμενη κάλυψη= 120,41 Μ² X 70%= 84,30 μ²

Επιτρεπόμενη δόμηση= 120,41 Μ² X 1,20= 144,50 μ²

Υπάρχουσα κάλυψη (προ του 1955)= (Α'ΒΓΔΕΖΗΘΙΚΛΛ'Α')= 100,20 μ²

Υπάρχουσα δόμηση (ΠΡΟ ΤΟΥ 1955)

Επιφάνεια ισογείου= 100,20 μ²

Επιφάνεια Α' ορόφου= 97,50 μ²

Σύνολο= 197,70 μ²

ΚΕΦ.3. ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

3.1. Διάγνωση βλαβών

Το υπό μελέτη κτήριο αντιμετωπίζει σήμερα ποικίλα προβλήματα κυρίως λόγω γήρανσης των υλικών και λόγω δράσης των περιβαλλοντικών συνθηκών. Φυσικά όλα αυτά τα προβλήματα που προκύπτουν θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί στην κατασκευή εάν είχε συντηρηθεί σωστά όλα αυτά τα χρόνια που ήταν εγκαταλελειμμένο.

Οι βλάβες που υπάρχουν στην κατασκευή οφείλονται εν μέρει στην αστοχία των πρώτων υλών. Πορώδεις υλικά όπως οι σχιστόλιθοι με μεγάλη υδατοπερατότητα. Κονιάματα που με την πάροδο των χρόνων μετατρέπονται σε χόμα.

Η υγρασία που προέρχεται από την ατμόσφαιρα και το υπέδαφος, η αποσάθρωση και η αλλοίωση των υλικών, θα είναι μερικά από τα προβλήματα που θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε. Με τη σειρά τους όλα τα παραπάνω προσβάλλουν αισθητικά, στατικά το κτίριο όσο και τα επιμέρους αρχιτεκτονικά στοιχεία.

Όλα τα παραπάνω καταφέρνουν να αποκρύψουν την ιδιαιτερότητα αυτού του κτηρίου. Και έχουν ως αποτέλεσμα την ακαταλληλότητα του για οποιαδήποτε χρήση. Πιο αναλυτικά παρουσιάζονται οι βλάβες παρακάτω.

Η διάγνωση και εκτίμηση των βλαβών στη θεμελίωση του κτιρίου , θα διαπιστωθεί ύστερα από την διενέργεια δοκιμαστικών τομών. Το πρόβλημα που προέχει είναι η υγρασία που προέρχεται από το υπέδαφος της κατασκευής.

Οι πέτρες της φέρουσας τοιχοποιίας είναι πολύ μικρές και ατάκτως κτισμένες. Η τοπική αποδιοργάνωση της λιθοδομής έχει ως αποτέλεσμα σε κάποια σημεία να παρουσιάζεται στατική ανεπάρκεια. Είναι ένα από τα σοβαρότερα δομικά προβλήματα που πρέπει να λυθεί λόγω της συνεχούς επανάληψης του στην κατασκευή.

Το κονίαμα που χρησιμοποίησαν για την αρμολόγηση δεν έχει καμία συγκολλητική δύναμη, έχει μετατραπεί σε μία αποσαθρωμένη μάζα με την πάροδο του χρόνου και την επίδραση της υγρασίας. Σε αρκετά σημεία που χρησιμοποιούσαν ευρέως το κονίαμα λόγω των μικρόν λίθων έχουμε την ανάπτυξη όμβριων. Οι περιβαλλοντολογικές συνθήκες και η διάβρωση που υπέστησαν τα κονιάματα βοήθησαν στην αποσάθρωση.

Τα ξύλα που έχουν χρησιμοποιηθεί ως σενάζι (ξυλοδεσιές) έχουν αποσθρωθεί, σε αρκετά σημεία όπου είναι εμφανή λόγω κατάρρευσης των επιχρισμάτων.

Τα οξυκόρυφα βόλτα που βρίσκονται στο ισόγειο έχουν υποστεί μεγάλες ρηγματώσεις, με αποτέλεσμα κομμάτια τους να έχουν καταρρεύσει. Το πρόβλημα αυτό προήλθε από τα οικοδομικά υλικά τις μικρές πέτρες και το κονίαμα.

Εξωτερικά και εσωτερικά το κτήριο παρουσιάζει επιφανειακές ρωγμές στα επιχρίσματα. Στα χαμηλότερα μέρη του κτηρίου τα επιχρίσματα έχουν καταρρεύσει. Αν όχι ο σοβάς έχει φουσκώσει και χωρίς ιδιαίτερη δύναμη αποκολλάται. Αυτό οφείλεται στην ανερχόμενη υγρασία επηρεάζει σε μεγαλύτερο βαθμό τα πλησιέστερα στρώματα.

Ο εξώστης στον όροφο δεν παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα είναι φτιαγμένος από σκυρόδεμα. Αν εξαιρέσουμε την αισθητική του που δεν ταιριάζει στην κατασκευή, στατικά είναι επαρκής.

Το δώμα είναι φτιαγμένο με τράβες ύψους 30 πόντους, ξύλο ραμποτέ, φύκια, χώμα με επικάλυψη τσιμέντου. Τα ξύλα και όλη η κατασκευή του δώματος και του μεσοπατώματος έχουν αποσαθρωθεί. Με αποτέλεσμα σε κάποια σημεία το δώμα να έχει καταρρεύσει.

Τα πατώματα του ισογείου και του ορόφου έχουν υποστεί αλλοιώσεις από την έκθεση τους στην υγρασία. Τα όμβρια που έχουν συσσωρευθεί ανάμεσα στις πλάκες του ισογείου, λόγω των μεγάλων κενών που έχουν μεταξύ τους, όπως επίσης και το έδαφος που τα κατακρατεί δημιούργησαν προυποθέσεις εκτεταμένης φθοράς.

Τα ξύλινα δάπεδα είναι σε χείριστη κατάσταση. Οι φθορές αφορούν κυρίως την αποσάθρωση των σανίδων και των καδρονιών. Προήλθε από τη συνεχή διαβροχή τους λόγω της έλλειψης στέγης σε αρκετά σημεία. Οι τράβες που βρίσκονται κάτω από τα καδρόνια είναι σε μία μέτρια κατάσταση.

Οι πέτρινες σκάλες της αυλής και του ορόφου βρίσκονται σε άριστη κατάσταση. Έχουν μία μικρή επίστρωση από τσιμέντο που κρύβουν την πέτρα.

Τα δομικά υλικά των ανοιγμάτων είναι σε καλή κατάσταση. Μαρμάρια μόρσα, κατωκάσια που διακοσμούν μερικά από αυτά έχουν καλυφθεί με ένα παχύ στρώμα από ασβέστη.

Όλα τα εσωτερικά κουφώματα έχουν αποξυλωθεί, τα εξωτερικά όπου υπάρχουν είναι σε μέτρια κατάσταση. Αυτό συμβαίνει γιατί έχουν αντικατασταθεί πρόσφατα.

Οι χρωματισμός του κτηρίου στις όψεις και εντός του κτηρίου είναι ανύπαρκτος. Η υγρασία και η διαβροχή των επιχρισμάτων απέβαλλαν

οποιαδήποτε στρώση χρώματος. Εκτός από τα μάρμαρα που έχουν βαφτεί και φανερώνουν την παχιά στρώση ασβέστη.

3.2. Εισαγωγή νέας χρήσης

Η κύρια χρήση του κτηρίου στο ισόγειο και στον όροφο είναι κατοικία. Οι ιδιοκτήτες του κτηρίου θέλουν να αλλάξουν την χρήση του κτιρίου, το ισόγειο θα το κάνουν κατάστημα παραδοσιακών τροφίμων, ενώ τον όροφο κατοικία αλλάζοντας την διαρρύθμιση του.

3.2.1. Κριτήρια επιλογής

Πριν ξεκινήσουμε τη μελέτη της κατοικίας, θεωρήσαμε σκόπιμο να συναντήσουμε την ιδιοκτήτρια για να μας κατατοπίσει σχετικά με την υπάρχουσα κατασκευή και να μας πει τις ανάγκες της για να προχωρήσουμε στην μελέτη ενός εύχρηστου κτηρίου. Ακολουθεί η συνέντευξη.

ΕΡ-Πως έφτασε στα χέρια σας το συγκεκριμένο κτίσμα;

ΑΠ-Ανήκει στην οικογένεια μου για πολλές γενιές. Είναι κληρονομιά από ένα μακρινό συγγενή μου. Για αρκετό καιρό δεν το έχει επισκευάσει κανείς, και όσο το θυμάμαι ήταν ακατοίκητο.

ΕΡ-Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;

ΑΠ-Έχω μια κόρη και ένα γιο. Η κόρη μου είναι παντρεμένη με δύο παιδιά και ασχολείται με παραδοσιακά προϊόντα, ο γιος πιο μικρός σε ηλικία μένει μαζί μας ακόμη και είναι καθηγητής.

ΕΡ-Για ποιον προορίζεται το σπίτι και ποιες είναι οι ανάγκες του;

ΑΠ-Το έχω υποσχεθεί στην κόρη μου. Θέλει να φτιάξει στο ισόγειο ένα μαγαζί για να φύγει από κει που νοικιάζει και στον όροφο θα είναι το σπίτι που θα μένει με την οικογένεια της.

ΕΡ-Η οικογένεια της κόρης σας είναι τετραμελής, θα μας πείτε το φύλο και την ηλικία των παιδιών;

ΑΠ-Έχει δύο αγόρια το ένα είναι τεσσάρων και το άλλο έξι ετών.

ΕΡ-Ξέρετε ότι το ήδη υπάρχον κτίσμα με βάση το νόμο της αρχαιολογίας δεν μπορεί να αλλάξει στην εξωτερική του όψη οπότε το κατάστημα κάτω δεν θα μπορεί να έχει βιτρίνες ή κάποια άλλη κατασκευή. Οπότε δεν έχουμε πολλές επιλογές. Έχει γίνει αυτό απόλυτα κατανοητό;

ΑΠ-Βέβαια. Αυτό που θέλουμε είναι να υπάρχει ένας ζεστός εσωτερικός χώρος που να θυμίζει παραδοσιακό σπίτι όπως θυμάμαι το σπίτι της γιαγιάς μου. Θέλουμε οι χώροι να είναι ανοιχτοί για να χωράνε κάποια ψυγεία που

πιάνουν τον περισσότερο όγκο, ράφια, τσουβάλια και πάγκους. Τα προϊόντα έτσι και αλλιώς είναι ευπαθή και δεν μπορούμε να τα βγάλουμε έξω για να μη χαλάσει η ποιότητα τους.

ΕΡ-Ξέρετε ότι τα χρήματα που θα σας κοστίσει η αναπαλαίωση είναι σαν να φτιάχνεται ένα καινούριο κτήριο με δεδομένη τη δυσβατότητα της περιοχής και τα προβλήματα που θα παρουσιαστούν στην κατασκευή. Μπορείτε να αναλάβετε το κόστος της;

ΑΠ-Υπάρχουν κάποια χρήματα θα βοηθήσει και η κόρη μου σε αυτό, βασιζόμαστε και στην επιχορήγηση του κράτους για τα διατηρητέα κτίσματα. Βασικά πρώτα θα ήθελα να τελειώσει το ισόγειο για να δουλέψει το κατάστημα και το σπίτι σιγά σιγά το φτιάχνουμε.

ΕΡ-Το μαγαζί έχει δεδομένη επιτυχία; Βλέπω ότι βασίζεστε και σε αυτό.

ΑΠ-Κοιτάχτε να δείτε, εκεί που είναι τώρα έχει μία σταθερή πελατεία, πιστεύω ότι όπου και να πάμε θα έρθουν. Το κάλο σε αυτήν την περιοχή είναι ότι δεν υπάρχει άλλο κατάστημα παραδοσιακών προϊόντων. Ακόμη, οι τουρίστες το καλοκαίρι την επισκέπτονται περισσότερο από κει που ήμασταν λόγω της γραφικότητας της περιοχής και αυτό σίγουρα θα φέρει και καινούρια πελατεία.

ΑΠ-Σας ευχαριστώ για το χρόνο που μου δώσατε. Με κατατοπίσατε πλήρως, θα προσπαθήσω να κάνω για σας το καλύτερο δυνατό.

3.2.2. Κτιριολογικές απαιτήσεις επιλεγμένης χρήσης

Το ισόγειο θα μετατραπεί σε κατάστημα τροφίμων. Τα τρόφιμα από ότι συμπεράνουμε από τα λεγόμενα της ιδιοκτήτριας είναι τυποποιημένα από το εργοστάσιο το οποίο παρασκευάζονται. Στο κατάστημα θα μπουν ψυγεία χαμηλής συντήρησης, ράφια για εμπορεύματα στους τοίχους και στενόμακρο τραπέζια στο κέντρο κάθε χώρου.

Μεγάλοι χώροι που θα μπορούν να μπουν περιμετρικά ράφια, στο κέντρο ένα στενόμακρο τραπέζι. Ο διάδρομος θα πρέπει να είναι ικανοποιητικά μεγάλος για να περιηγηθεί ο πελάτης και να χορτάσει το μάτι του από την ποικιλία των προϊόντων. Ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις για τα ψυγεία χαμηλής συντήρησης. Επαρκής φωτισμός και αερισμός φυσικός ή τεχνητός. Αποθηκευτικός χώρος για την επάρκεια των προϊόντων.

ΚΕΦ.4. ΠΡΟΤΑΣΗ

4.1. Πρόταση δομικής αποκατάστασης

Όπως φαίνεται, οι ενέργειες αποκατάστασης του κτηρίου θα πρέπει να είναι άμεσες. Τα δομικά προβλήματα του κτηρίου είναι καίριας σημασίας, θα πρέπει να λυθούν αλλιώς το κτήριο θα υποστεί μη αναστρέψιμες βλάβες. Δεν θα χαθεί μόνο σαν περιουσία, αλλά μαζί του χάνεται ένα κομμάτι της ιστορίας της κυκλαδίτικης αρχιτεκτονικής και της παράδοσης.

Η επέμβαση έχει τους εξής στόχους, σύμφωνα με τα προβλήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω, προτείνονται οι παρακάτω εργασίες για την δομική αποκατάσταση:

- καθαρισμός των τοιχοποιιών από τα επιχρίσματα
- να ενισχυθεί η φέρουσα τοιχοποιία, να αντικατασταθούν οι μικρές πέτρες με μεγαλύτερες
- αποκατάσταση ξύλων σενάζι
- αποκατάσταση των οξυκόρυφων βολτών του ισογείου
- καθαίρεση του δώματος και η αποξήλωση των ξύλινων δοκαριών που το στηρίζουν και η συντήρηση αυτών
- αποξήλωση μεσοπατώματος, συντήρηση των ξύλινων δοκαριών
- καθαίρεση και ανακατασκευή στην αρχική του μορφή τον εξώστη με παραδοσιακό τρόπο κατασκευή από ξύλινο φέροντα ορφανισμό και σανίδωμα
- κατασκευή βόλτου στο σαχισί και στον όροφο
- στίλβωμα μαρμάρου στη σκάλα
- πλάκα σκυροδέματος στο ισόγειο
- κατασκευή ξύλινου πατώματος για τον όροφο
- πλάκα οπλισμένου σκυροδέματος με ραμποτέ και τις τράβες που έχουν συντηρηθεί στο δώμα
- αποκατάσταση των εσωτερικών και εξωτερικών επιχρισμάτων και διακοσμητικών στοιχείων στις όψεις με την κατά το δυνατόν διατήρηση των υπαρχόντων.
- διατήρηση και συντήρηση ταβανιών
- η κατασκευή υδρορροών εξωτερικά
- ο χρωματισμός με βάση τους αυθεντικούς χρωματισμούς των εξωτερικών επιφανειών
- αποκατάσταση πλακών αυλής
- καθαρισμός και εξυγίανση της αυλής
- κατασκευή συστήματος ψύξης θέρμανσης του κτηρίου
- κατασκευή ηλεκτρικής εγκατάστασης

4.2. Πρόταση λειτουργικής αποκατάστασης

Στον όροφο γίνονται αρκετές αλλαγές τόσο για την στατικότητα του κτηρίου όσο και για την αισθητική του. Το σαχνισί κλείνει από τον υπόλοιπο χώρο με ένα τοξωτό οξυκόρυφο άνοιγμα. Ακριβώς πάνω από την μεσοτοιχία του ισογείου φτιάχνεται ένα τοξωτό οξυκόρυφο άνοιγμα. Και στον χώρο που φτιάχνεται η κουζίνα (το μαγειρείο) χωρίζεται με μία απλή καμάρα.

Θα διατηρηθούν όλα εκείνα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κτηρίου, που το κάνουν πιο οικείο με την τοπική αρχιτεκτονική. Η ιδιοκτήτρια αποφάσισε την αλλαγή χρήσης του κτηρίου, συγκεκριμένα στο υπόγειο θα γίνει μαγαζί με τουριστικά είδη προϊόντα τοπικής παράγωγης. Για την ευχρηστία του καταστήματος, στην μεσοτοιχία του ισογείου θα κατασκευαστούν δύο ανοίγματα που στο πάνω μέρος θα έχουν βόλτο σχήματος ημικυκλίου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Προκειμένου να συνταχθεί η παρούσα μελέτη συμβουλευτήκαμε πολλές ιστορικές και αρχιτεκτονικές μελέτες και πηγές, που αφορούν στο νησί της Νάξου, αλλά και στον αιγαιοπελαγίτικο πολιτισμό γενικότερα. Επιπλέον, επισκεφτήκαμε το Πολεοδομικό γραφείο της Νάξου, ώστε να πάρουμε όλες τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με τη δόμηση, τις αλλαγές και τις παρεμβάσεις που επιτρέπεται να γίνουν στο κτήριο μας. Το εν λόγω κτήριο βρίσκεται στην περιοχή Μπούργκος, η οποία προστατεύεται από την αρχαιολογία, για αυτό το λόγο δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε παρέμβαση στις όψεις του κτιρίου, αλλά ούτε η κατεδάφισή του, παρά μόνο η αποκατάστασή του και οι αλλαγές στην εσωτερική διαρρύθμισή του.

Στη συνέχεια συνομιλήσαμε με τον ιδιοκτήτη, για να προσεγγίσουμε όσον το δυνατόν περισσότερο τις ανάγκες και τις επιθυμίες του, ώστε η μελέτη μας να είναι όσο πιο κοντά γίνεται στις δικές του προσδοκίες. Φυσικά οι παρεμβάσεις που προτείνουμε να γίνουν στο κτήριο μας, έχουν σκοπό αφενός να εξυπηρετούν τον ιδιοκτήτη, αφετέρου να διατηρήσουν αναλλοίωτο το παραδοσιακό ύφος και χαρακτήρα του κτηρίου.

Οι λόγοι που δεν πρέπει να αλλοιωθεί η μορφολογία και η τυπολογία του κτιρίου δεν περιορίζονται στην προσπάθειά μας να ακολουθήσουμε τις οδηγίες της Πολεοδομίας και της Αρχαιολογίας. Αντίθετα, βασίζονται σε πολύ πιο σοβαρούς λόγους, οι οποίοι αφορούν κυρίως την διατήρηση ιστορικών στοιχείων της αρχιτεκτονικής, αφού το κτίριο διαθέτει αρκετά στοιχεία από την παραδοσιακή αρχιτεκτονική, που ακόμα και αν μας δινόταν η δυνατότητα να τα τροποποιήσουμε, θα τα αφήναμε ως έχουν. Αναφέρουμε λοιπόν ότι το «βόλτο» για παράδειγμα, εκτός από ένα άριστο διακοσμητικό σχέδιο στο εσωτερικό των κτιρίων, λειτουργούσε και ως ένα φυσικό διαχωριστικό ανάμεσα στα δωμάτια, μετατρέποντας (για παράδειγμα στην προκειμένη περίπτωση) τη χρήση τους από κύριο χώρο σε αποθήκη. Γιατί πρέπει να επισημάνουμε, ότι τα στοιχεία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής δεν κοσμούν απλά τις όψεις και το εσωτερικό ενός κτιρίου, αλλά η τυπολογία τους και γενικότερα η διαρρύθμιση των εσωτερικών χώρων έχουν βασιστεί στην κάλυψη των αναγκών μιας οικογένειας. Μάλιστα για το σκοπό αυτό χρησιμοποιούνται λειτουργικά όλοι οι χώροι του κτιρίου, χωρίς να γίνεται καμία σπατάλη, καθώς ήταν περιορισμένα τα διαθέσιμα τετραγωνικά και αυξημένες οι ανάγκες. Και όσο και αν έχει αλλάξει η ζωή στη σύγχρονη εποχή, οι βασικές ανάγκες μίας κατοικίας παραμένουν ίδιες.

Ταυτόχρονα πρέπει να αναφέρουμε και το γεγονός ότι η παραδοσιακή αρχιτεκτονική είναι και η βάση για το βιοκλιματικό σχεδιασμό των σύγχρονων κτιρίων, καθώς βασίζεται στη λογική και λειτουργική χρήση των χώρων, αλλά και στην ελαχιστοποίηση απωλειών και την εξοικονόμηση ενέργειας. Για παράδειγμα, το «σαχνισί», στο οποίο καταλήγει η εξωτερική σκάλα, δίνει μια ιδιαίτερη μορφή στην όψη του κτιρίου. Παράλληλα, έχει και το ρόλο προθάλαμου, αλλά και θερμοκηπίου, μεγιστοποιώντας το ηλιακό κέρδος από τη χρήση του. Επιτρέπει δηλαδή στον ήλιο να περάσει μέσα στο χώρο της κατοικίας και να παρέχει φυσικό φωτισμό και θέρμανση. Αντίστοιχα τα μεγάλα ανοίγματα ή η απουσία τους (ανάλογα με τον προσανατολισμό της όψης) επιτρέπουν και διευκολύνουν το φυσικό αερισμό και δροσισμό του κτιρίου. Επομένως αναφερόμαστε σε στοιχεία τα οποία επιβάλλεται να διατηρηθούν στο κτίριο μας.

Και με δεδομένο ότι το κτίριο μας βρίσκεται μέσα στο κάστρο της «Χώρας», μια περιοχή που διατηρεί την παραδοσιακή της μορφή και αρχιτεκτονική, το κτίριο μας δεν θα μπορούσε να διαφέρει. Επιπλέον, πρόκειται για μία περιοχή, την οποία επισκέπτεται πληθώρα κόσμου (τουρίστες), κατά τους καλοκαιρινούς μήνες κυρίως, και δεν παύει να είναι σημείο αναφοράς και για τους μόνιμους κατοίκους, αλλά και του νησιού γενικότερα. Και όλα αυτά βέβαια συμβαίνουν και εξαιτίας της αρχιτεκτονικής της περιοχής. Αν, λοιπόν, παραποιούσαμε το κτίριο μας, θα αποτελούσε παραφωνία στο σύνολο των κτιρίων της περιοχής.

Σε συνεργασία με τον ιδιοκτήτη και με δεδομένο τον ενθουσιασμό και τη θετική του διάθεση για υλοποίηση της εν λόγω μελέτης, προβήκαμε σε προτάσεις για την αποκατάσταση του κτιρίου. Οι προτάσεις αυτές κρίνονταν κατά τη γνώμη μας απαραίτητες, ώστε να επισκευαστεί τόσο εξωτερικά, αλλά και εσωτερικά το κτίριο, το οποίο ήταν ιδιαίτερα παραμελημένο και σε κακή κατάσταση λόγω του χρόνου αλλά και τον καιρικών συνθηκών, διατηρώντας όπως προείπαμε την παραδοσιακή του μορφή.

Επιπλέον της αποκατάστασης των όψεων και των εσωτερικών χώρων, έγιναν και κάποιες μικρές παρεμβάσεις στην εσωτερική διαρρύθμιση, οι οποίες κρίθηκαν αποδεκτές από τον ιδιοκτήτη, και αισθητικά αλλά και λειτουργικά. Ταυτόχρονα, προτείναμε και την αλλαγή χρήσης του ισογείου από κατοικία σε κατάστημα τουριστικού ενδιαφέροντος. Και αυτό έγινε καθώς, ο ιδιοκτήτης έχει ήδη ένα κατάστημα με παραδοσιακά προϊόντα, το οποίο και ήθελε να μεταφέρει στο συγκεκριμένο χώρο. Επομένως, εκτός από το ότι η επιχείρηση του θα στεγάζεται σε ιδιόκτητο οίκημα, το κτίριο βρίσκεται και έναν ιδιαίτερα πολυσύχναστο δρόμο, με ελάχιστα τουριστικά μαγαζιά. Συνεπώς, ο ίδιος θεωρεί ότι εκτός από την τακτική πελατεία των μόνιμων κατοίκων την οποία ήδη έχει, θα μπορέσει να προσεγγίσει και τους τουρίστες, οι οποίοι θα περνούν από το χώρο αυτό, απολαμβάνοντας τη βόλτα τους στα γραφικά «σοκάκια» της «Χώρας» της Νάξου.

Φυσικά, δεν πρέπει να παραβλεφθεί και το γεγονός ότι για να υλοποιηθεί η μελέτη, θα υπάρξει πρόβλημα στη μεταφορά των υλικών για την αποκατάσταση του κτιρίου στο συγκεκριμένο σημείο, όπως και στην απομάκρυνση των προϊόντων των καθαιρέσεων, καθώς δεν είναι δυνατή η προσέγγιση αυτοκινήτου. Επομένως οι εργασίες αυτές θα πρέπει να γίνουν χειρωνακτικά, ανεβάζοντας στο συνολικό κόστος της ανακατασκευής. Παρόλα αυτά, η αποκατάσταση του κτιρίου θα επιφέρει σημαντικότερα αποτελέσματα και σε ατομικό και σε συλλογικό επίπεδο.

Έτσι λοιπόν, η ανακατασκευή του κτιρίου θα συμβάλει, τόσο στην αισθητική αναβάθμιση της περιοχής, όσο και στην οικονομική, αφού ένα «στενό» με καλοδιατηρημένα κτίρια λειτουργεί συνήθως ως πόλος έλξης για τους τουρίστες. Και με δεδομένο ότι γύρω από το κτίριο μας υπάρχουν καταστήματα μόνο υγειονομικού ενδιαφέροντος (εστιατόρια, ταβέρνες, μπαρ κ.λ.π.) οι περαστικοί μπορεί να προβούν και στην αγορά ενθυμίων και παραδοσιακών προϊόντων από το συγκεκριμένο κατάστημα.

Συμπερασματικά, και για τους παραπάνω λόγους θεωρούμε ότι στο κτίριο πρέπει να διατηρηθεί η παραδοσιακή μορφή. Επιπρόσθετα, η αλλαγή χρήσης του ισογείου, από κατοικία σε κατάστημα, θα είναι οικονομικά αποδοτική όχι μόνο για τον ιδιοκτήτη, αλλά και για τη γενικότερη οικονομική ανάταξη και άνοδο της ευρύτερης περιοχής, αφού ένα τέτοιο κατάστημα με παραδοσιακά προϊόντα (απουσία άλλων αντίστοιχων στους περιφερειακούς δρόμους), μπορεί να μετατραπεί από ένα απλό μαγαζί σε σημείο αναφοράς της περιοχής.

Πρέπει βέβαια να επισημάνουμε ότι η συγκεκριμένη μελέτη και η υλοποίησή της δεν θα έχει θετικά αποτελέσματα μόνο για τον ιδιοκτήτη του κτιρίου και την περιοχή, αλλά και για εμάς, που μπορέσαμε να μελετήσουμε ένα παραδοσιακό κτίριο σε μία ιδιαίτερα καλαίσθητη περιοχή, με μεγάλη ιστορική αξία, τόσο για το νησί της Νάξου, όσο και για τη χώρα μας. Με αφορμή λοιπόν αυτή τη μελέτη, επισκεφτήκαμε τη Νάξο για να μπορέσουμε να επικοινωνήσουμε με τον ιδιοκτήτη, αλλά και για να αποτυπώσουμε το κτίριο και βέβαια και για να επισκεφτούμε τις αρχές της περιοχής και τη βιβλιοθήκη της, ώστε να αποκομίσουμε όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για τη μελέτη μας.

Φυσικά, αυτή είναι η προβλεπόμενη διαδικασία για κάθε μελέτη. Στην προκειμένη όμως περίπτωση, έπρεπε να διατηρήσουμε τα παραδοσιακά στοιχεία του κτιρίου μας. Και για τη διατήρησή τους, έπρεπε να μελετήσουμε πρώτα την παραδοσιακή αρχιτεκτονική της περιοχής, ώστε να είμαστε σε θέση να τα «εντοπίσουμε», αλλά και να κατανοήσουμε το λόγο ύπαρξής τους στο κτίριο μας.

Μέσα λοιπόν από αυτή την έρευνα, μπορέσαμε να μάθουμε ποια είναι τα βασικά στοιχεία αρχιτεκτονικής της Νάξου. Επιπλέον, μπορέσαμε να αξιολογήσουμε και να αξιοποιήσουμε τα στοιχεία αυτά, τα οποία αναγνωρίσαμε και στο κτίριο μας. Και ταυτόχρονα, να συνδυάσουμε τις ανάγκες του ιδιοκτήτη με τις απαιτήσεις της

πολεοδομίας και της αρχαιολογίας, ώστε να έχουμε ένα αποτέλεσμα, το οποίο θα είναι μορφολογικά επιθυμητό, αλλά και λειτουργικό για το χρήστη του.

Συνοψίζοντας, το πιο σημαντικό στοιχείο, το οποίο αποκομίσαμε από την εργασία μας, δεν τόσο η επαφή μας με την πολεοδομία ή η επιτυχημένη μας συνεργασία με τον ιδιοκτήτη του κτιρίου, αλλά ούτε και το τελικό αποτέλεσμα της ενοποίησης όλων των στοιχείων που διαθέταμε, ώστε να ολοκληρώσουμε τη μελέτη μας (χωρίς βέβαια να μειώνουμε τη σπουδαιότητα των γνώσεων που αποκτήσαμε από την εμπειρία μας αυτή). Θεωρούμε όμως ότι το πιο σημαντικό, από όλα αυτά, μέσα από την αναγκαιότητα να διατηρήσουμε τη μορφή του κτιρίου (αφού έτσι επιβάλλεται από την πολεοδομία και από την αρχαιολογία), ήταν το γεγονός ότι μπορέσαμε να καταλάβουμε και τους ουσιαστικούς λόγους που μας επιβάλλουν να διατηρήσουμε την παραδοσιακή αρχιτεκτονική ενός κτιρίου.

Και αυτό γιατί η παραδοσιακή αρχιτεκτονική περιλαμβάνει όλα αυτά τα στοιχεία που θα επιτρέψουν στο κτίριο να είναι εναρμονισμένο και άρρηκτα συνδεδεμένο με το φυσικό περιβάλλον, αλλά ταυτόχρονα θα το καθιστούν και καλαίσθητο, εύχρηστο, λειτουργικό και φιλικό προς τον ένοικο, καθώς εκμεταλλεύεται τόσο τον προσφερόμενο χώρο, όσο και τις δυνατότητες εξοικονόμησης ενέργειας από το περιβάλλον. Και αυτά είναι θέματα τα οποία είναι απαραίτητο να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη, σε οποιαδήποτε μελέτη, οποιουδήποτε κτιρίου, ώστε να μπορέσουμε να έχουμε το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, σε κάθε περίπτωση, ανάλογα πάντα με τις ανάγκες μας, τις απαιτήσεις και τις δυνατότητες της περιοχής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Δημήτρης Φιλιππίδης, «ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ αρχιτεκτονική», εκδοτικός οίκος μέλισσα 2003. (σελ.130-145)
2. Δ. Βασιλειάδη, «ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΙΓΑΙΟΠΕΛΑΓΙΤΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΥΠΟ ΑΝΗΣΥΧΗ ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ», εκδόσεις Αθήνα 1979. (σελ.155-217)
3. «ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΝΑΞΟΥ», εκδόσεις Ελληνικής περιηγητικής λέσχης με συνεργασία του Ελληνικού οργανισμού τουρισμού 1969. (σελ.103-111)
4. Ορέστη Δούναβη και Paul Oliver, «οικισμοί στην Ελλάδα», έκδοση Αρχιτεκτονικών Θεμάτων. (σελ.83-97)
5. Θαν. Κωστάκης, «Η ΝΑΞΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ», εκδόσεις ΠΕΛΑΣΓΟΣ β' έκδοση Ιούλιος 2007.(σελ.9-18,107-117)
6. Κατ. Κουρούπη, Ελ. Σάββαρη, Ματ. Σταθάκη, Βάσω Τσαμτσούρη «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΗ ΝΑΞΟ», εκδόσεις ΜΕΛΙΣΣΑ. (σελ.14-40)
7. Θαν. Κωστάκης, «Το Δουκάτο του Αιγαίου (1207-1566) Η Νάξος κατά τη Λατινοκρατία. (σελ.18-32)
8. Ιάκωβος Εμμ. Καμπανέλλης, «Στιγμιότυπα από την κοινωνική ζωή της παλιάς Χώρας (19^{ος} αιώνας – αρχές 20^{ου}). (σελ.45-49)
9. «ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΡΑΛΔΙΚΗΣ ΚΑΙ ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΡΙΘΜΟΣ 7, ΑΘΗΝΑΙ 1988. (σελ.3-7)
10. «ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΡΑΛΔΙΚΗΣ ΚΑΙ ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΡΙΘΜΟΣ 6, ΑΘΗΝΑΙ 1988.